

บทที่ ๔

อิทธิพลวรรณกรรมเรื่องกายนครที่มีในสังคมไทย

๔.๑ อิทธิพลวรรณกรรมกายนครในสังคมไทย

อิทธิพลวรรณกรรมกายนครในสังคมไทย มีทั้งอิทธิพลด้านภายนอกและภายใน อิทธิพลภายนอกเกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณี เช่น การแต่งกายหรือการกระทำตามอย่างวรรณกรรม เช่น หญิงสมัยหนึ่งนิยมถักหางเปีย นุ่งกางเกงขาสั้น ช้อมผมสีแดง แล้วคนในสังคมทำตามกันมา

อิทธิพลด้านความคิด การสร้างค่านิยม รวมทั้งความรู้สึคนึกคิด อิทธิพลด้านความคิด มีอิทธิพลต่อมนุษย์อย่างมาก มีส่วนในการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของสังคม และมีผลกระทบในหลายประเทศทั่วโลก ตลอดจนการเรียกร้องอิสรภาพ เช่น ประเทศอินเดียมีผู้นำสำคัญในการเรียกร้อง คือ คานธี ได้สร้างแนวคิดในการเรียกร้อง เรียกว่า “สัตยาเคราะห์” หรือ Truth force (พลังแห่งสัจจะ) เน้นเรื่องสัจจะกับเรื่องอหิงสา หรือความไม่รุนแรง โดยคานธีได้รับอิทธิพลมาจากวรรณกรรมเรื่อง “ภควัทคยา” เป็นคัมภีร์เก่าแก่ของศาสนาฮินดู ซึ่งเป็นเรื่องของภารตยูทธ อิทธิพลการเรียกร้อง ได้รับอิทธิพลแพร่กระจายไปทั่วประเทศอินเดีย เป็นผลทำให้ได้รับเอกราชคืนจากอังกฤษ

วรรณกรรมกายนครที่มีอิทธิพลในสังคมไทย ผู้วิจัยจะได้นำเสนอดังต่อไปนี้ (๑) อิทธิพลด้านจิตรกรรม (๒) อิทธิพลด้านประเพณี (๓) อิทธิพลด้านวิถีชีวิต ดังจะได้ทำการวิจัยต่อไป

๔.๑.๑ ด้านจิตรกรรม

อิทธิพลของกายนครด้านศิลปะเป็นภาพปริศนาธรรมที่เขียนขึ้นบนสมุดข่อย^๑ เป็นศิลปะอย่างหนึ่ง ของคนไทยโบราณ ที่ใช้สอนธรรมะแก่ผู้ไม่รู้หนังสือ คงจะนิยมกันมาแต่ครั้งสมัยสุโขทัย สืบมาจนต้นสมัยกรุงศรีอยุธยา ต่อมามีการคัดลอกแบบเรื่อยๆ มา ลักษณะภาพที่วาดจึงเปลี่ยนแปลงไปบ้างตามยุคสมัยและฝีมือของช่างเขียน แต่ศิลปะความคิดในเชิงชี้ช่องธรรมะยังคงเดิม ภาพที่จะนำมาอธิบายในบทนี้ ถ่ายทอดมาจากต้นฉบับสมุดข่อยที่หลงค้างอยู่ที่วัดบางวัดใน

^๑ พุทธศาสนิกชน, ปริศนาธรรมไทยชุดกายนคร, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ธรรมสภา, ๒๕๑๓), หน้า ๑.

เมืองไชยา เขียนขึ้นไม่ต่ำกว่าหนึ่งร้อยปีมาแล้ว รวบรวมมารักษาไว้ที่โรงมหรสพทางวิญญาณ สวนโมกขพลาราม เพื่อการสอบสวนและค้นคว้า

ภายในบทนี้ไม่มีคำอธิบาย มีแต่บอกชื่อญาณ วาดไว้เป็นปริสนาธรรมให้ผู้สนใจศึกษา ขบคิดตีความหมายเอาเอง ใครคิดได้คิดเอาคำบรรยายย่อจากคำบรรยายที่ท่านอาจารย์พุทธทาส แห่ง สวนโมกขพลาราม กรุณาบรรยายให้ เมื่อวันที่ ๑๐ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๐๘ อันการตีความหมาย ภาพที่เขียนขึ้นเป็นปริสนา อาจแตกต่างกันตามภูมิปัญญาของแต่ละบุคคล ฉะนั้น ควรขบคิด ตีความหมายด้วยปัญญาของท่านเองบ้าง จะได้รับประโยชน์อย่างมหาศาล

ผู้วิจัยได้นำภาพศิลปะปริสนาธรรมสมัยรัตนโกสินทร์ตอนปลายมาอธิบายถึงอิทธิพล ของกายนครด้านศิลปะอย่างหนึ่งของคนโบราณที่ถ่ายทอดมาจากต้นฉบับสมุดข่อยที่หลงค้างอยู่ที่ วัดบางวัดในเมืองไชยา ท่านพุทธทาสภิกขุ ได้บรรยายไว้ ดังต่อไปนี้

อุปมาของภาพทั้งหกภาพนี้ แสดงธาตุทั้ง ๖ มีคน ๔ คน ลูกเข้าพนมมือไหว้ท้าว พระยา ซึ่งอยู่บนแท่น ทั้งหมดอยู่ในที่ว่าง^๒

^๒ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑.

ถ้าถามว่า นี่เป็นภาพอะไร? ตอบว่า ส่วนประกอบของคนๆหนึ่งซึ่งประกอบด้วยธาตุทั้ง ๖ คือ ธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุไฟ ธาตุลม เป็นคน ๔ คน ลูกเข้าพนมมืออยู่ ๒ ข้าง แล้วก็วิญญาณธาตุ คือ ธาตุใจที่เป็นตัวทำพระยาอยู่ตรงกลาง ที่วางตัวๆไปนั้นเป็นอากาศธาตุ อันเป็นธาตุว่าง (Space) รวมเป็น ๖ ธาตุ อย่างในบาลีมีขนิมณิกาย พระพุทธภาษิตว่า “อ ธาตุโย อัม ปุริโส บุรุษนี้ประกอบด้วยธาตุ ๖ ธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุไฟ ธาตุลม เป็นรูปธาตุคือร่างกาย และวิญญาณธาตุเป็นรูปธาตุ หรือ นามธาตุ ส่วนอากาศธาตุ ธาตุว่าง ควรจัดเป็นนิโรธธาตุ ไม่ใช่รูป ไม่ใช่นาม แต่เป็นที่ดับของรูปและนาม ถ้าเราไม่ทราบความประสงค์ของเราแล้ว ก็ไม่รู้ว่ นี่คือภาพอะไร ที่แท้เป็นภาพของคนๆหนึ่ง ประกอบด้วยธาตุ ๖ หรืออุปมาของรูป กับ นาม

ที่นี้จึงสังเกตดูว่า ความคิดของบรรพบุรุษในการเขียนภาพธาตุหกนี้ ฉลาดแสดงความหมายต่อไปในทางธรรมะว่า

ทำไมจึงต้องให้คน ๔ คนไหว้ทำพระยา นี่ก็เพราะว่าธาตุ ๔ คือ ร่างกายนี้อยู่ใต้อำนาจของจิต เชื้อเพลิงคำสั่งสอนของจิต จิตมีอำนาจเหนือกาย ควบคุมกาย หรือกล่าวว่ นามธรรมเป็นฝ่ายนำรูปธรรม ฉะนั้น ดิน น้ำ ไฟ ลม คือ รูปธรรม ๔ จึงต้องพนมไหว้ นามธรรม คือ วิญญาณธาตุที่แสดงเป็นทำพระยานั่งบนแท่น

ที่เขาเขียนบัลลังก์เป็นสิ่งโตเตี้ยๆนั้น เขาเขียนไปตามแบบสมัยนั้นซึ่งนิยมเขียนเช่นนั้น และแสดงว่าผู้นั่งเป็นผู้มีอำนาจ

๔.๑.๒ ด้านประเพณี

๑) การบวช

ประเพณีการบวชเป็นประเพณีเก่าแก่ มีการสืบทอดกันมาช้านาน เนื่องจากการบวชเป็นการฝึกฝนให้ผู้ชายที่บรรลุนิติภาวะ มีความรับผิดชอบในชีวิตของตน ได้ศึกษาพระธรรมวินัย อันเป็นทางนำไปสู่ความดีงาม แต่การบวชก็แฝงไปด้วยความเชื่อ ความศรัทธา เช่น การบวชเพื่อทดแทนคุณบิดามารดา เชื่อว่เมื่อมารดาบิดาที่เสียชีวิตแล้วจะได้ไปสวรรค์ และได้รับอานิสงส์ต่างๆ ความเชื่อที่แฝงอยู่ในประเพณีทำให้เกิดความศรัทธา และปฏิบัติสืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน

จากกายนครวรรณกรรมภาคใต้ฉบับจังหวัดนครศรีธรรมราชกล่าวถึงประเพณีการบวชเป็นสามเณรและพระภิกษุจะได้อานิสงส์ดังนี้^๓

ถ้าว่าผู้ใด	มีลูกชายไซ้	น้ำใจขึ้นบาน
พิทักษ์รักษา	ใหญ่มาบ่นาน	บวชเป็นพระเณร ไว้ในอาราม

^๓ ชวน เพชรแก้ว, กายนครวรรณกรรมภาคใต้, (กรุงเทพมหานคร : กรุงเทพมหานครการพิมพ์, ๒๕๒๓), หน้า ๖.

ร่ำเรียนเขียนอ่าน	ด้วยน้ำใจงาม	จะได้อันสงส์	
แปดกับมากความ	ตั้งจิตพยายาม	ฉลองพลันทันใด	
ผู้ใดมีบุญ	น้ำใจบริสุทธิ์	เติบกล้าโตใหญ่	
อายุนั้นได้	ยี่สิบโดยนัย	ตั้งเนื้อตั้งใจ	เลื่อมใสศรัทธา
ครบอุปสมบท	ถูกพระตถาคต	ทรงบรรพชา	
ร่ำเรียนเขียนอ่าน	ทันพระศาสดา	โปรดญาติกา	ปีตรามาตุรงค์
ครั้นแล้วฉลอง	พร้อมญาติพี่น้อง	นิมนต์พระฉันท์	
หมากพลูรูปเทียน	กับปัจจัยห้า	อันสงส์นั้นได้	หกกับโดยตรง

ถอดใจความจากคำประพันธ์เป็นร้อยแก้ว

คนเราแต่งงานแล้วถ้ามีบุตรชายจะมีจิตใจขึ้นบานแจ่มใส ทนถนอม เลี้ยงดูเป็นอย่างดี เมื่อเติบใหญ่จะได้บวชเป็นพระเณรไว้ในวัดวาอาราม เพื่อจะได้ศึกษาพระธรรมวินัย และจะได้ อันสงส์แปดกับ เมื่อบวชแล้วจัดให้มีการฉลอง ถ้าเป็นผู้มีบุญ มีจิตใจริสุทธ์ เมื่ออายุ ๒๐ ปี จะได้ อุปสมบท เพื่อจะได้เป็นลูกของพระตถาคต และจะได้แสดงธรรมโปรดบิดามารดาและญาติพี่น้อง

การบรรพชาอุปสมบทมีมาแล้วในสมัยพุทธกาลจะมีการบรรพชาทั้งชายทั้งหญิง การ บรรพชาถ้าเป็นชายเรียกว่า “สามเณร” ถ้าเป็นหญิงเรียกว่า “สามเณรี” ส่วนการอุปสมบทถ้าเป็นชาย เรียกว่า “ภิกษุ” ถ้าเป็นหญิงเรียกว่า “ภิกษุณี” การบวชในพระพุทธศาสนาชาวไทยถือว่าสำคัญทุกยุค ทุกสมัย เช่นในสมัยกรุงศรีอยุธยาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศทรงอนุญาตให้ ข้าราชการลาบวช ๓ เดือน ๑ พรรษา เพื่อศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัย เมื่อออกพรรษาแล้วก็ลา ศึกษาออกมาทำหน้าที่รับใช้ประชาชนและประเทศชาติด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ไม่คิดคดทรยศต่อ ประเทศชาติบ้านเมืองทำให้สังคมมีความสุข

ฉะนั้น ในวรรณกรรมกายนครคือการบวชเป็นประเพณีที่สำคัญ เป็นการปฏิบัติตาม สุนัขยิตที่ว่า บวชเรียนเขียนอ่านให้ได้เข้าใกล้พระพุทธศาสนาและได้ศึกษาพุทธพจน์ตามสมควร เมื่อลาสิกขาบวชออกมาเป็นคฤหัสถ์จะเป็นคนดีของประเทศชาติและสังคม

การบวชทางพระพุทธศาสนาเป็นการปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัย กุลบุตรต้องการ จะบวชต้องศึกษาเล่าเรียนคำขอบรรพชาให้ได้ก่อนและต้องศึกษาวิชาการของความเป็นพระภิกษุ เพื่อจะนำไปใช้ปฏิบัติให้ถูกต้องภายหลังจากการบวชแล้ว เช่น การกราบพระต้องเข้าใจ เช่น กราบ เบญจางคประดิษฐ์กราบอย่างไร เมื่อศึกษาวิธีการของความเป็นสมณะแล้ว อุปัชฌาย์ก็จะ

กำหนดการบรรพชาอุปสมบทให้ตามวันและเวลาที่กำหนด วิธีการบรรพชา-อุปสมบทในพระพุทธศาสนามี ๘ วิธี^๔

๑. เอหิภิกขุอุปสัมปทา คือ พระภิกษุที่บวชนั้นต้องบวชจากพระพุทธเจ้าหรือพระพุทธองค์ทรงประทานอุปสมบทว่า “จงเป็นพระภิกษุเถิด ธรรมอันเรากล่าวไว้ดีแล้ว” การกล่าวเช่นนี้ของพระพุทธเจ้าในสมัยนั้นจัดว่าการอุปสมบทได้สมบูรณ์แล้วด้วยดี วิธีนี้ไม่มีใช้แล้ว

๒. คิสรณอุปสัมปทา หรือคิสรณคณูปสัมปทา คือการอุปสมบทโดยพระพุทธเจ้าทรงมอบให้พระสาวกเป็นใหญ่ในการอุปสมบท เพราะหากจะไปอุปสมบทกับพระพุทธเจ้าอาจจะได้รับความลำบาก และเวลานี้ก็มีพระสาวกของพระองค์มีมากพอที่จะทำการอุปสมบทได้ พระพุทธองค์จึงทรงอนุญาตให้ผู้ประสงค์จะบวชทำการปลงผม โกนหนวดให้เรียบร้อยก่อน นุ่งห่มผ้ากาสาขาวัสตร์ เข้ากราบเท้าพระสาวก แล้วกล่าวตามพระสาวกว่า “ข้าพเจ้าขอถึงพระพุทธเจ้า พระธรรม และพระสงฆ์ เป็นที่พึ่ง” เพียงเท่านี้ ก็ถือว่าได้ทำพิธีบวชแล้ว หรือพิธีบวชได้ทำสำเร็จเรียบร้อยแล้วตามพระธรรมวินัย ต่อมาวิธีนี้ใช้การบรรพชาให้กุลบุตรบวชเป็นสามเณร

๓. ญัตติจตุตถกรรมวาจา หรือญัตติจตุตถกรรมอุปสัมปทา ได้แก่ การอุปสมบทโดยคณะสงฆ์เป็นใหญ่มีอำนาจเด็ดขาด เป็นการบวชโดยสงฆ์สวดกรรมวาจา ๓ ครั้ง และญัตติกถาครั้งหนึ่งรวมเป็น ๔ ครั้ง โดยประกาศให้รู้ว่า กุลบุตรชื่อนั้น จะขออุปสมบทในท่ามกลางสงฆ์ และพระภิกษุสงฆ์ในที่ประชุมต้องเห็นชอบด้วยดี ไม่มีรูปใดคัดค้านหรือทักท้วง ปัจจุบันใช้วิธีนี้ในการให้อุปสมบทกุลบุตรเพื่อเข้าสู่ภิกขุภาวะในพระพุทธศาสนา

๔. ครุขัมมปฏิกคหณอุปสัมปทา เป็นการบวชโดยที่พระพุทธเจ้าประทานครุธรรม ๘ ประการ แก่มหาปชาบดีโคตมีและสตรีชาวศากยะ ๕๐๐ คน เมื่อบวชนางยอมรับครุธรรมก็ได้รับสถานะเป็นภิกษุณี

๕. อัญญาจิกาอุปสัมปทา การบวชภิกษุณีโดยให้รับญัตติจตุตถกัมอุปสัมปทาจากภิกษุณีสงฆ์ก่อนครั้งหนึ่ง แล้วจึงรับญัตติจตุตถกัมอุปสัมปทาจากภิกษุสงฆ์อีกครั้งหนึ่ง เมื่อผ่านการอุปสมบททั้งสองครั้งแล้วจึงเป็นภิกษุณี

๖. โอวาทปฏิกคหณอุปสัมปทา เป็นการบวชโดยพระพุทธเจ้าประทานพระโอวาทแก่พระมหากัสสปะ เมื่อท่านรับโอวาทแล้วก็เป็นภิกษุโดยสมบูรณ์

๗. ปัญหาพยากรณอุปสัมปทา เป็นการบวชโดยพระพุทธเจ้าทรงตอบปัญหาของสามเณรโสปก

^๔ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมศัพท์ศาสนาสาละลังกษ-ไทย, ฉบับราชบัณฑิตยสถาน, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๘), หน้า ๖๐๖-๗.

๘. ทูตอุปสัมปทา เป็นการบวชโดยพระพุทธเจ้าทรงส่งทูตของพระองค์ไปบวชหญิงโสเภณีชื่อ อัทธมาสี

ก่อนจะถึงวันบวชประมาณ ๑๕ – ๓๐ วัน ผู้ที่จะบวชต้องไปอยู่ที่วัดโดยมีพระภิกษุองค์ที่มีวุฒิภาวะพอสมควร เป็นพี่เลี้ยง เพื่อจะได้ศึกษาพิธีกรรมและบทสวดในการทำอุปสมบทวิธีหรือบางทีเรียกว่าท่องบทขนานนาให้คล่องแคล่วถูกต้องชัดเจนไม่ติดขัด ทางด้านบิดามารดาหรือญาติของผู้ที่จะบวชต้องเตรียมจัดหาเครื่องอัฐบริขารให้ครบถ้วน มีไตรจีวร ๓ ผืน (สบง จีวร และสังฆาฏิ) บาตร มีดโกนพร้อมด้วยหินลับ เข็มเย็บผ้าพร้อมด้วยด้าย ประคดเอว หม้อกรองน้ำ และเครื่องใช้อื่นๆ ที่จำเป็นสำหรับสมณะ เช่น เสื้อ หมอน ชันน้ำ ช้อนส้อม ร่ม รองเท้า เป็นต้น เพราะถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญสำหรับพระภิกษุในสมัยปัจจุบัน

กิจวัตรที่พระภิกษুবวชใหม่จะต้องปฏิบัติ

พระภิกษুবวชใหม่จะต้องมีกิจวัตรพึงปฏิบัติหลายอย่าง เช่น ทำการพนทผ้าไตรจีวร การนุ่งห่มให้เป็นปริมณฑล การอธิษฐาน การรับประเคนของจากอนุสัมบัน การทำวัตรสวดมนต์เช้า-เย็น การแสดงอาบัติเหล่านี้ เป็นต้น ซึ่งพระภิกษุทุกรูปจะต้องปฏิบัติ เพราะถ้าบกพร่องหรือละเลยย่อมต้องอาบัติคือเกิดโทษ ทำให้การประพฤติปฏิบัติสมณธรรมไม่บริสุทธิ์ด้วยดี

ประโยชน์ของการบวช การบวช หมายถึง การเว้นจากความชั่ว เพื่อประพฤติกุศลดี และทำให้จิตใจบริสุทธิ์สะอาด ผ่องใส รู้แจ้งในเบญจขันธ์และนิพพานในที่สุด จึงจำเป็นต้องปฏิบัติตนเพื่อให้เกิดประโยชน์ที่พึงได้ เช่น

๑. เป็นการช่วยสืบต่อพระพุทธศาสนาให้พัฒนาอื่นๆ ขึ้นไป

๒. เป็นการศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัยเพื่อฝึกหัดนิสัยให้ประณีตเรียบร้อยดียิ่งขึ้น

๓. เป็นการเข้าใกล้ชิดพระพุทธศาสนา เพื่อนำหลักธรรมในพระพุทธศาสนามาปฏิบัติได้ถูกต้อง และเข้าใจกิจกรรมหรือศาสนพิธีในพระพุทธศาสนา ในฐานะเป็นพุทธศาสนิกชน^๕

สรุป ประเพณีการบวชชาวพุทธเราถือว่ามีความสำคัญต่อชีวิต เมื่อบุตรชายของเรามีอายุครบ ๒๐ ปี บิดามารดาและผู้ปกครองก็จะชักชวนให้บวช เขาจะถามว่าบวชทำไมกัน ผมไม่เห็นได้ประโยชน์อะไร ยิ่งสมัยปัจจุบันนี้ การศึกษาเจริญมากขึ้น ในเมื่อได้ศึกษาให้รู้จักผิดชอบชั่วดีแล้ว บวชหรือไม่บวชก็เท่ากัน แล้วเขาก็ยกเหตุผลต่างๆ มาพูดจนบิดามารดาต้องยอมจำนน คิดว่าปล่อยไว้เถิด เมื่อไรเขามีจิตศรัทธาเขาก็บวชด้วยตัวของเขาเอง ผลสุดท้ายลูกชายของท่านก็ไม่ได้บวชในวัยหนุ่ม ปัจจุบันเป็นอย่างนี้ เพราะเขาไม่เห็นความสำคัญของประเพณีการบวชที่พ่อแม่ ปู่ตา

^๕ ผู้ช่วยศาสตราจารย์บุญมี แท่นแก้ว, ประเพณีและพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๗).

ย้าย ยถาปฏิบัติมาจนเป็นประเพณีและเป็นประเพณีที่มีความสำคัญต่อสังคมไทยที่ปรากฏในกายนคร อันเป็นวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาที่สำคัญในสังคมไทยที่ทุกคนควรปฏิบัติ

๒) งานมงคลสมรส

ในสมัยโบราณบิดามารดาหรือผู้ปกครองเป็นผู้ค้นหาแสวงหาคู่ครองที่เหมาะสมแก่วงศ์ตระกูลให้แก่บุตรธิดาของตน ผู้ใหญ่จะเลือกคู่ครองให้แก่บุตรธิดาของตน โดยพิจารณาอย่างรอบคอบในทุกด้าน โดยคิดว่าเมื่อมาร่วมเรียงเคียงหมอนเป็นคู่ครองกันแล้ว จะมีแต่ความสุขความเจริญและทั้งสองฝ่ายต้องมีความพอใจ ยินยอมตกลงปลงใจด้วยกันทั้งสองฝ่าย เมื่อตกลงแล้วจะมีการทำพิธีหมั้น โดยเชิญผู้ใหญ่ไปสู่ขอคู่ครองให้บุตรของตนตามประเพณี

ขั้นตอนการจัดพิธีมงคลสมรส

การทาบตามเป็นหน้าที่ของฝ่ายชายเมื่อมีความสนใจฝ่ายหญิง ฝ่ายชายต้องให้คนสนิทสนมไปทาบตามฝ่ายหญิงผู้ทาบตามจะต้องเป็นผู้ที่รู้จักให้คำพูดโน้มน้าวชักจูงฝ่ายหญิงให้เห็นดีเห็นชอบด้วย

มีการหาฤกษ์เมื่อตกลงกันแล้ว ผู้ใหญ่ทั้งสองฝ่ายให้เอา วัน เดือน ปีเกิด ของหญิงชายที่จะแต่งงานกันไปให้โหรผู้เชี่ยวชาญในการทำนายโชคชะตาว่าทั้งคู่ที่จะแต่งงานเหมาะสมกันหรือไม่ เมื่ออยู่กันแล้วจะเจริญรุ่งเรืองหรือไม่ ถ้าดวงชะตาไม่มีปัญหา ทั้งสองฝ่ายก็ต้องหาฤกษ์ยามยามดียกขันหมากไปสู่ขอ โดยกำหนดวันหมั้น ฤกษ์รดน้ำ ฤกษ์ส่งตัว พิธีมงคลสมรสและแต่งงานจากกายนครฉบับของ แปลก สนธิรักษ์ กล่าวถึงประเพณีมงคลสมรสไว้ดังนี้

ตรีศรีสุกฤกษ์	เกริกธรรณินทร์	ตลอดอินทร์ภัก
จบทั่วดาวแดน	อมรแมนไตรลาศ	ประกาศทั่วหล้า
ทุกฟ้าสรวงสวรรค์	ราพรรณพจน์อำ	ข้าขออภิเษก
องค์เอกบุตรี	มีนามว่าฉันทา	ราคาโฉมตรู
พธูรดี	สวัสดิจามสรรพ	กับเจ้าจิตรราช
เชื้อชาติอวิชา	กอบร้าอนุภาพยิ่ง	สรรพสิ่งพิบัติ
วนวิภูษณ์อยู่นาน	สงสารอย่าพัน	ด้นอยู่ไม่วาย
อาศัยกายกำหนด	เกิดร่วมสมร	ในนครปัจจุการ
โอฬาลเลิศล้ำ	คำอยู่ยงคง	ตกลงไม่บ่วง
หน่วงเหนี่ยวเกี่ยวไว้	ได้ร่วมบุตรธิดา	สุดาข้านี้
ชาติชื่อย่าสุณ	พงศ์ประยูรอยู่คู่ฟ้า	ทำยืนยงยิ่ง

สถิตย์เสถียร

มั่วกิเลสสิ้นพัน

พ่อนา^๖

ถอดใจความคำประพันธ์เป็นร้อยแก้วดังต่อไปนี้

เมื่อได้เวลาฤกษ์งามยามดี พระเจ้าเวทนาทรงมีพระบรมราชโองการ ประกาศไปทั่วตลอดอินทรีพิภพและพรหมโลก ทุกชั้นฟ้าสรวงสวรรค์ โดยทรงกล่าวรำพรรณว่าข้าพเจ้าขออภิเสกองค์เอกพระราชนุตรีมีนามว่า พระนางคันทน์ นางราภา นางอรดี ซึ่งเป็นผู้มีรูปโฉมและกิริยามารยาทงาม พร้อมสรรพกับเจ้าจิตรราช ซึ่งเป็นโอรสของพระเจ้าอวิชา เมืองกาชนคร พระองค์มีพระบรมเดชานุภาพทั่วแคว้นแห่งกาชนครเพราะเป็นผู้มีบุญบารมีที่ได้อาศัยกายกำเนิด เกิดร่วมสมรในนครปัจฉิมการเป็นนครที่มีความสวยงามและมีความมั่นคง พระองค์มิได้หวงห้ามเพื่อให้บุตรคือ คันทน์หาได้อภิเสกสมรสกับเจ้าจิตรราช เพื่อจะสืบราชวงศ์ปัจฉิมการให้ดำรงคงอยู่จนชั่วฟ้าดินสลาย

วิเคราะห์บทความเรื่องประเพณีมงคลสมรส

การจัดอภิเสกสมรสเป็นประเพณีของทุกประเทศที่มีการจัดตามประเพณี แต่ในเรื่องวรรณกรรมกาชนครก็ได้กล่าวถึงพระเจ้าจิตรราช ได้จัดพิธีอภิเสกสมรสกับพระนางคันทน์หา พระนางราภา พระนางอรดี ซึ่งเป็นบุตรของพระเจ้าเวทนาแห่งปัจฉิมการนคร ดังที่ปรากฏในวรรณกรรมกาชนครดังนี้^๗

พระเจ้าอวิชาได้ทรงปรารพเพื่อจะหาคู่ครองให้กับราชบุตรคือ พระเจ้าจิตรราช จึงได้มีพระราชสาสน์ไปสู่ขอพระนางคันทน์หา พระนางราภา พระนางอรดี ซึ่งเป็นพระราชบุตรของพระเจ้าเวทนาแห่งปัจฉิมการนคร พระเจ้าเวทนาและพระเจ้าอวิชาได้ตกลงเพื่อจะให้ราชโอรสทั้ง ๓ ได้อภิเสกสมรสกันอย่างสมพระเกียรติ โดยกำหนดวันเวลาอย่างชัดเจน

แต่พระเจ้าอวิชาไม่ได้แจ้งความแก่พระเจ้าจิตรราชให้ทรงทราบ คิดว่าคอยแจ้งให้ทราบเวลาแห่งการอภิเสกสมรสใกล้ถึงกำหนดเวลาจึงแจ้งให้ทราบ

ฝ่ายพระเจ้าจิตรราช แม้จะมีพระนครอยู่กว้างขวางมีพระบรมมหาราชวังอยู่อย่างสง่างาม มีพระราชทรัพย์สมบูรณ์ทุกอย่าง สิ่งที่พระองค์ยังขาดคือยังไม่มีพระมเหสีคู่บัลลังก์ วันหนึ่งได้ปรึกษากับมิจฉิตตะอำมาตย์ว่าจะทำอย่างไรจึงจะได้พระมเหสีที่สวยงามต้องตามพระทัย

มิจฉิตตะอำมาตย์กราบทูลว่า มีพระนครหนึ่งชื่อว่าปัจฉิมการนคร พระราชาผู้ครองนครชื่อว่า พระเจ้าเวทนา มีพระราชธิดา ๓ องค์คือ (๑) พระนางคันทน์หา (๒) พระนางราภา (๓) พระนางอรดี ถ้าพระองค์จะปรึกษากับพระชนกชนนีให้ทรงขอเจ้าหญิงทั้ง ๓ พระองค์มาเป็นพระชายา ถ้าพระชนกชนนีไม่เห็นด้วยก็จะขัดขวางไม่อนุญาติให้เสด็จไป ควรเสด็จด้วยพระองค์เองไม่ต้อง

^๖ แปลก สนธิรักษ์, กาชนคร, (กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัดสื่อการค้า, ๒๕๒๖), หน้า ๕๗.

^๗ พระพรหมคิลก, กาชนคร, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ต้นน้ำ, ๒๕๓๕), หน้า ๒๕.

ทูลลาพระชนกชนนี ส่วนข้าพระองค์จะขอตามเสด็จพระองค์ไปเป็นเพื่อนด้วย ฝ่ายเจ้าจิตรราชเมื่อเดินทางออกจากเมืองกายนครแล้ว ชีวิตก็มีความผกผัน มีปัญหามากมาย เกือบแทบเอาชีวิตไม่รอด แต่ยังมีบุญบารมีได้อาศัยพระฤาษีไตรลัทธิษณญาณช่วยเหลือไว้และเลี้ยงดูด้วยความรัก ความเมตตา และความปรารถนาดี

ต่อมาพระเจ้าจิตรราชได้แจ้งความประสงค์เพื่อจะเดินทางไปเมืองปัจฉยาการนครแก่พระฤาษีไตรลัทธิษณญาณ

โดยมีความประสงค์เพื่อจะไปตอบปัญหาของพระราชาธิดาทั้ง ๓ ของพระเจ้าเวทนา แห่งเมืองปัจฉยาการนคร พระฤาษีไตรลัทธิษณญาณไม่ได้ขัดข้อง เมื่อพระองค์ตั้งพระทัยไว้อย่างนั้น และได้ถวายแวนวิเศษ “วิชชามัย” ให้ติดตัวไปด้วย แวนวิเศษนี้ เมื่อคราวกลับขึ้นอัมบนไม่อาจตอบปัญหาได้ ขอให้เอาแวนวิเศษส่งดูก็จะสามารถรู้วิธีตอบปัญหาได้ ขอให้พระองค์ทรงปิดเป็นความลับ อย่าบอกให้ใครทราบ ถ้าบอกให้ใครทราบพระองค์จะได้รับอันตราย

พระเจ้าจิตรราชเมื่อรับแวนวิเศษ “วิชชามัย” จากพระฤาษีไตรลัทธิษณญาณแล้ว จึงได้กล่าวขอบคุณพร้อมกับมิจฉัตตะอำมาตย์ กราบลาพระฤาษีไตรลัทธิษณญาณ เสร็จแล้วทรงม้า อริยาบถไปถึงเมืองปัจฉยาการนครและได้พักที่กระท่อมมายาวี จากนั้นได้ถามนางมายาวีว่า สถานที่ตอบปัญหาของพระราชาธิดาอยู่ที่ไหน นางมายาวีตอบว่า อยู่ที่โรงมณฑปติดกับท้องสนามหลวง

วันรุ่งขึ้นพระเจ้าจิตรราช พร้อมด้วยมิจฉัตตะอำมาตย์พากันไปเฝ้ารออยู่ที่มณฑป ณ ท้องสนามหลวง เพื่อรอตอบปัญหา

จากนั้นเจ้าจิตรราชได้ตอบปัญหาจนมาถึงข้อที่ ๕ ที่ผ่านมาพระเจ้าจิตรราชตอบได้หมด โดยอาศัยแวนวิชชามัยส่งดู

ในระหว่างนั้นพระเจ้าเวทนาไม่ทรงสบายพระทัย จึงรับสั่งว่าขณะนี้เวลาก็เย็นมากแล้ว ขอหยุดพักการตอบปัญหาไว้เพียงเท่านี้ก่อน ในวันพรุ่งนี้จึงมาตอบปัญหากันใหม่

หลังจากหยุดพักการตอบปัญหา พระเจ้าเวทนาได้ทรงรับสั่งให้พระราชาธิดาทั้ง ๓ เข้าเฝ้า เพื่อปรึกษาหารือหาวิธีแก้ปัญหาคต่อไป เพราะกลัวว่าพระราชาธิดาจะไปเป็นพระชายาของคนที่ไม่รู้จักหน้าตาชื่อเสียงเรียงนามนี่ก็เป็นความหวังไขของพ่อแม่ทุกคน เพราะกลัวบุตรของตนจะได้ชายเป็นคนไม่ดีมาเป็นสามี จะทำให้เกิดปัญหาภายหลังชีวิตจะไม่มีความสุข

พระราชาธิดาทรงรับสั่งว่า พระบิดาอย่าทรงกังวลกับเรื่องนี้เลยเพคะ ดิฉันจะหาวิธีแก้ปัญหาด้วยพระองค์เอง

จากนั้นพระนางได้มอบหมายให้นางมายาวีไปสอบถามกับมิจฉัตตะอำมาตย์ว่า ชายผู้นี้มีดีอะไรจึงตอบปัญหาได้ทุกข้อ มิจฉัตตะได้บอกความลับทั้งหมดว่าชายผู้นี้มีแวนวิเศษ “วิชชามัย” เมื่อนำมาส่งดูแล้วจะรู้ปัญหาหมด

พระนางทั้ง ๓ จึงได้ใช้กลมายาของหญิงไปล่อลวงพระเจ้าจิตรราช จนได้ทราบความจริงและพระนางได้ขอแวนวิเศษ “วิชามัย” เป็นของขวัญ พระเจ้าจิตรราชทรงหลงกลมายาจึงมอบให้ไปแล้วไม่สามารถตอบปัญหาข้อที่ ๕ ได้

ครั้นในวันรุ่งขึ้นเป็นวันตอบปัญหาข้อสุดท้าย เมื่อพระเจ้าเวทนาพร้อมด้วยพระธิดาทั้ง ๓ พระองค์ เสด็จมาโรงมณฑป ณ ท้องสนามหลวงเป็นที่ตอบปัญหา พอได้เวลาถามปัญหาจึงมีกระแสรับสั่งให้ถามปัญหาต่อไป

ในวาระที่ ๕ ซึ่งเป็นวาระของเจ้าหญิงราดา เจ้าหญิงจึงตรัสถามปัญหาว่า “คนที่เกิดมาต้องอยู่ในกองทุกข์ด้วยกันทั้งนั้น เพราะเมื่อเกิดมาแล้วต้องแก่ ต้องเจ็บ ต้องตาย ต้องพลัดพรากจากบุคคลและสิ่งของ ที่เป็นที่รักของชอบใจทั้งหมด ล้วนแต่เป็นทุกข์ และยังมีความทุกข์อย่างอื่นอีกมากที่จะต้องประสบ จะทำอะไรจึงจะพ้นจากความทุกข์นั้นได้”

พระเจ้าจิตรราชจนด้วยปัญญา ตอบปัญหาไม่ได้ เพราะไม่มีแวนวิเศษวิชามัย ต้องยอมเป็นทาสรับใช้ของเจ้าหญิงคันหา เจ้าหญิงราดา เจ้าหญิงอรดี ทั้ง ๓ พระองค์ เพราะหลงเชื่อและไว้วางใจในพระราชธิดาทั้ง ๓ พระองค์ ด้วยอำนาจของความรักที่มาปิดบังใจให้มีมิดชิด หลงผิดคิดว่าเขารักตน

ขอย้อนกล่าวถึงพระเจ้าอริราชและพระนางโมหาราชเทวี เมื่อได้ส่งพระราสาสน์สู่ขอพระราชธิดาทั้ง ๓ พระองค์ของพระเจ้าเวทนา เมืองปัจฉิมาการนกร ให้มาเป็นพระชายาของพระเจ้าจิตรราชแล้ว ก็มีใบบอกให้พระราชโอรสทราบ ทรงดำริว่า เมื่อใกล้จะถึงกำหนดวันอภิเษกสมรสที่พระเจ้าเวทนามกำหนดแล้ว จึงจะตรัสบอกให้พระราชโอรสได้ทราบ แต่เมื่อพระเจ้าจิตรราชและมิจฉัตตะอำมาตย์หายไปเช่นนี้ ก็ทรงกังวลพระทัย รับสั่งให้ราชบุรุษเที่ยวออกหา ซึ่งหาเท่าไรก็ไม่พบ ครั้นถึงกำหนดวันอภิเษกสมรสจึงยกกระบวนขันหมากไปพบพระเจ้าเวทนา เมืองปัจฉิมาการนกร เมื่อเสด็จพระราชดำเนินถึงแล้ว จึงทรงเล่าเรื่องให้พระเจ้าเวทนาทราบว่า พระเจ้าจิตรราชพระราชโอรสหนีหายไปจากเมืองกายนคร แม้ให้ราชบุรุษเที่ยวออกหาสักเท่าไร ก็ไม่พบและทรงปรารภต่อไปอีกว่า พระเจ้าจิตรราชอาจหนีออกจากพระนครมา เพื่อตอบปัญหาของพระราชธิดาทั้ง ๓ พระองค์ ก็เป็นไปได้

เมื่อพระเจ้าเวทนาทรงทราบเรื่องทั้งหมดแล้ว ทรงรับสั่งให้ราชบุรุษเบิกตัวทาสของพระราชธิดาทั้ง ๓ พระองค์ออกมาเพื่อจะให้พระเจ้าอริราชและพระนางโมหาราชเทวีได้ทอดพระเนตรว่า จะมีพระเจ้าจิตรราชร่วมอยู่หรือไม่

ในขณะที่ทาสเดินเรียงกันมานั้น พระเจ้าอริราชกับพระนางโมหาราชเทวีก็ทอดพระเนตรเห็นพระเจ้าจิตรราชรวมอยู่ด้วยก็จำได้ จึงตรัสแก่พระเจ้าเวทนาให้ทรงทราบ

พระเจ้าเวทนาจึงรับสั่งให้ไปเชิญพระเจ้าจิตตราชมาเฝ้าและทรงขอกฎโทษที่ทำลงไป เพราะไม่ทรงทราบมาก่อน จึงจัดพิธีอภิเษกสมรสพระเจ้าจิตตราชและพระราชธิดาทั้ง ๓ พระองค์ที่ เมืองปัจฉิมาการกายนครอย่างสมพระเกียรติอย่างยิ่ง^๔

สรุปความว่า ธรรมดาคนเราเกิดมาในโลกผู้เป็นปुरुชนอยู่ เพราะขาดการฝึกจิตจึงถูก อวิชชาครอบงำ ตกอยู่ในอำนาจของกิเลส มีความโลภ โกรธ หลง ครอบงำ จึงมุ่งหาประโยชน์ของตนเป็นที่ตั้ง ในวาระกรรมกายนครเราจะเห็นได้ว่า ตัวละครแต่ละตัวเป็นชื่อของจิต เจตสิก กุศล อกุศล มหากุศล โดยสมมติบัญญัติให้ทำหน้าที่เป็นตัวเป็นตนขึ้นมา เช่น เมืองกายนคร คือ สังขาร ร่างกายของคนและสัตว์สมมุติให้เป็นเมืองกายนคร ส่วนผู้ครองเมืองกายนครคือ พระเจ้าจิตตราช คือจิตของคนเรานั้นเอง จิตของคนมีหลายลักษณะ เช่น โลภะจิต โทสะจิต โมหะจิต และจิตเป็น กุศล อกุศล มหากุศล เป็นต้น

จึงทำให้พระเจ้าจิตตราชต้องตกอยู่ในอำนาจของกิเลส เมื่อครองราชสมบัติในกายนคร แต่ยังขาดพระมเหสี พระบิดาจึงไปสู้อุทธราชธิดาของพระเจ้าเวทนาแห่งปัจฉิมาการกษมา อภิเษกสมรสตามประเพณี ฉะนั้นการจัดงานมงคลสมรสจึงเป็นประเพณีที่มีในกายนครอันเป็น วรณกรรมทางศาสนา ที่มีอิทธิพลต่อสังคมไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ชาวไทยทุกคนได้ปฏิบัติตามมาจนถึงปัจจุบัน

๓) เกี่ยวกับงานศพ

ความตายเป็นสิ่งสุดในชีวิตมนุษย์ เป็นภารกิจของญาติพี่น้องต้องจัดการศพผู้ตายตาม ประเพณี ประเพณีเกี่ยวกับศพของไทยมีขั้นตอนต่างๆ ตามธรรมเนียมประเพณีปฏิบัติสืบต่อกันมา และขั้นตอนต่างๆ ของประเพณีงานศพได้แฝงปริศนาธรรม คำสั่งสอน ให้กับผู้ที่ยังมีชีวิตอยู่ กายนครฉบับจังหวัดนครศรีธรรมราชกล่าวถึง การมัตตราสัง ซึ่งให้ความรู้เป็นปริศนาธรรม โดยกล่าวถึงบ่วงทั้ง ๓ ไว้ดังนี้

@บ่วงลูกผูกพันคอ

เราท่านทั้งหลาย

@บ่วงทรัพย์ผูกมือไว้

ทรัพย์นั้นก็ย่อมมา

ครั้นว่าสิ้นชีวา

เสียทีที่รักใคร่

@บ่วงเมียมัดผูกตีน

บ่วงทรัพย์หนอผูกพันกาย

อย่าอนนึ่งเร่งพิจารณา

เมื่อยังไม่สิ้นชีวา

บริบูรณ์ไม่สิ้นหาย

ทรัพย์นั้นหนาไม่สูญหลาย

บ่มีได้ติดตามไป

มีสิ่งสินสักเท่าใด

^๔ พระพรหมคิลก, กายนคร, หน้า ๒๕.

ไปไหนไปไม่ได้	ด้วยรักใคร่พันปีญา
มันผูกพันดินไว้	ความอาลัยเป็นนักหนา
เพราะกรรมนั้นบังตา	ทุกหญิงชายในโลกีย์

(กายนคร นคร๑)

จากปริศนาธรรมเรื่องบ่วงทั้ง ๓ ที่มีดตราสั่งนี้ พระยาอนุমানราชชนกล่าวถึงคาถา
ตราสั่ง ดังนี้ เดินคาถา “ปุตโต คีว” (ตีเว ก็มี) หมายความว่า ห่วงลูกผูกคอเดินคาถา “ชน หตุเถ”
หมายความว่า ห่วงทรัพย์ผูกมือ เดินคาถา “ภริยา ปาเท” หมายความว่า ห่วงภรรยาผูกตีน เป็นความ
คิดเห็นของบุคคลสมัยหนึ่ง บางที่ย้ายที่คาถาเป็น “ปุตโต คีว, ชน ปาเท, ภริยา หตุเถ” ในโคลงโลก
นิติว่า

มีบุตรบ่วงหนึ่งเกี่ยว	พันคอ
ทรัพย์ผูกบาทาคล	ห่วงไว้
ภรรยาเยี่ยงบ่วงปอ	รั้งรัด มีอนา
สามบ่วงใครพันได้	จึงพันสงสาร ^{๑๐}

การให้ความรู้เรื่องปริศนาธรรมในประเพณีเกี่ยวกับศพนี้ ยังมีข้อคิดทาง
พระพุทธศาสนาที่ว่า บ่วงที่มีดกายทั้ง ๓ บ่วงนั้น จะผูกมัดคนในโลกนี้ให้อยู่ในห่วงทุกข์ของ
สังสารวัฏ จะหลุดพ้นต่อเมื่อตัดบ่วงทั้ง ๓ นี้ให้ขาด นับเป็นความเชื่อทางพระพุทธศาสนาที่แฝงอยู่
ในปริศนาธรรมนี้ การกล่าวถึงประเพณีเกี่ยวกับศพนี้ ย่อมเป็นภาพสะท้อนให้เห็นสังคมครั้งอดีตได้
เป็นอย่างดี

กายนครจังหวัดนครศรีธรรมราชได้กล่าวถึงประเพณีการจัดงานศพไว้ว่า^{๑๑}

@อีกทั้งเพื่อนบ้าน	พวกพ้องลูกหลาน	ก็มาร่ำไป	
ชวนกันจัดแจง	แต่งการศพใหม่	จึงหามออกไป	ป่าช้าบ้าน
@ปลงศพเผาผี	ตามแยกตามมี	บังสุกุลกรรมฐาน	
ครั้นครบเจ็ดวัน	ทำบุญให้ทาน	ความแต่โบราณ	คำพระสั่งสอน

ถอดใจความเป็นร้อยแก้วจากบทประพันธ์กายนครศรีธรรมราชความว่า

^๑ ชวน เพชรแก้ว, กายนคร ศูนย์วัฒนธรรมภาคใต้, (กรุงเทพมหานคร : กรุงเทพมหานครการพิมพ์, ๒๕๒๓). หน้า ๕๓.

^{๑๐} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๔.

^{๑๑} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๗.

ตามประเพณีของสังคมไทย เมื่อเกิดการตายขึ้นในครอบครัวบรรดาญาติพี่น้องเพื่อนบ้านได้มาประชุมกัน เพื่อแสดงความอาลัยเศร้าโศกเสียใจตามธรรมดา จากนั้นก็ช่วยกันจัดแจงแต่งศพ มีการประดับประดาด้วยดอกไม้ ธูปเทียน อันสวยงามและตั้งศพบำเพ็ญบุญกุศล เมื่อครบเจ็ดวันจึงนำศพไปป่าช้าเพื่อทำการเผาศพ มีการทอดผ้าบังสุกุลตามประเพณี เมื่อเผาแล้วครบเจ็ดวันก็ไปร่วมกันทำบุญให้ทานตามประเพณี

การทำบุญ ๗ วัน เป็นประเพณีเกี่ยวกับงานศพอีกประการหนึ่งที่คนไทยได้ปฏิบัติสืบทอดต่อมา เป็นการทำบุญทำทาน อุทิศส่วนกุศลให้ผู้ตาย ลักษณะวัฒนธรรมประเพณีเกี่ยวกับงานศพเหล่านี้เป็นสิ่งสืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน

ประเพณีเกี่ยวกับการตาย

ความตายย่อมเกิดขึ้นแก่สัตว์ทุกหมู่เหล่า ไม่ว่าจะเป็นยาก ดี มี จน วาระสุดท้ายคือความตาย เมื่อมีคนตายเกิดขึ้น ญาติพี่น้องที่อยู่ข้างหลังย่อมมีการจัดการเรื่องศพของผู้ตายตามประเพณี ดังนั้น วิธีการต่างๆ จึงเกิดขึ้นเมื่อมีญาติ พี่น้องหรือคนใดคนหนึ่งตายลง เช่น จะมีการฝัง การเผา เป็นต้น จึงเกิดพิธีกรรมหรือประเพณีเกิดขึ้น และก็ได้จัดทำกันสืบมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งคนรุ่นหลังคงจะต้องปฏิบัติกันสืบไป

คนไทยส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนา พิธีการเกี่ยวกับการทำศพจึงเกี่ยวกับพิธีกรรมในทางพระพุทธศาสนา มีพระภิกษุสงฆ์เกี่ยวเนื่องด้วย และการเผาศพจึงนิยมกันส่วนมากกว่าพิธีอื่นๆ ทำให้ญาติพี่น้อง มิตรสหายที่มาร่วมในงานได้แสดงความเห็นอกเห็นใจและปลุกปลอบใจผู้อยู่ภายหลังให้หายความเครียด ความเศร้าโศกเสียใจ

๔.๑.๓ ด้านวิถีชีวิต

๑) ชีวิตความเป็นอยู่

ชีวิตความเป็นอยู่ของคนเรานั้นมีความสำคัญ เราจะอยู่อย่างไรให้ชีวิตมีความดีและมีอนาคต การที่ชีวิตจะมีความหมายทุกคนต้องทำความดีให้เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม โดยการปฏิบัติหน้าที่ของตนให้สมบูรณ์ด้วยความไม่ประมาท ดังที่พระพุทธองค์ตรัสแก่ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสกอุบาสิกาว่าดูกรภิกษุทั้งหลายสังฆารธรรมเป็นของไม่เที่ยงเธอทั้งหลายจงยังความไม่ประมาทให้ถึงพร้อมในวรรณกรรมกายนกรบับของแปลก สนธิวัฑฐกัฏฐ์ ได้กล่าวเรื่องความไม่ประมาทไว้ดังนี้^{๑๒}

ความประมาทขาดสติมีรอบคอบไม่ประกอบในเขตเหตุและผลเป็นทางกายวายปราณ การมีดมนตั้งแต่ต้นสู่ตัวพวกเหล่าพาน ความประมาทคาดหมายเหมือนตายแล้วมีกองแก้วร้าง

^{๑๒} แปลก สนธิวัฑฐกัฏฐ์, กายนกร, (กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนสื่อการค้า, ๒๕๑๕).

กายสังขารสักประหม่อมุ่มบ่มด้วยลมปราณไม่เพี้ยนผันประโยชน์ไร้คนตายแล และในวรรณกรรม
 กายนครฉบับจังหวัดพังงาได้กล่าวเรื่องความไม่ประมาทไว้ตอนหนึ่งว่า เมื่อพระชิตันของพระยาจิต
 ราชอันมีนามชื่อว่า อนิจจัง นั้น เข้าไปสู่สำนักแห่งพระมหากษัตริย์ แล้วจึงถวายพระพรว่ามหาราช
 คุณกรมหาบพิทพระราชมหารเจ้า บัดนี้กายนครของพระองค์ ถึงซึ่งภาวะคร่ำคร่าไปแล้ว พระองค์
 อย่าได้ประมาทเลย พระยาจิตราชได้เสวนาการซึ่งถ้อยคำแห่งพระชิตัน ถวายพระพรดังนี้ พระองค์
 จะได้พรั่นพระทัยก็หามิได้ เหตุว่าอยู่ในอำนาจของพระมเหสีรักใคร่อยู่ในพระมเหสีเป็นกำลังมีอาจ
 สามารถที่จะไปดูพระนครหามิได้เหตุนี้ไซ้รู้เพราะพระนางอวิชาแต่ผู้เดียว หากครอบงำหน่วง
 เนี่ยวไว้ในที่มืด ฝ่ายว่าพระชิตันคืออนิจจัง ครั้นพระมหากษัตริย์เจ้านิ่งเสีย จึงเข้าไปถวายพระพร
 เดือนอีกเล่าว่ามหาราชข้าแต่บพิทพระราชมหารเจ้าผู้ประเสริฐเหตุไฉนพระองค์มานั่งเสียดังนี้ เมื่อ
 เมืองมาข่ารดทุดคร่ำคร่าลงละนี้แล้ว ควรแหละหรือมิได้ทอดพระเนตรดูบ้างเลย พระชิตันเข้ามา
 ถวายพระพรดังนี้ วันหนึ่งพระองค์นั่งนิ่งเสียมิได้เสด็จทอดพระเนตรดูพระนครก็เห็นจริงเหมือน
 ถ้อยคำของพระชิตัน พระองค์ก็นิ่งเสียจะได้คิดอ่าน การพระนครต่อไปก็หามิได้ ตั้งแต่ว่าจะชมชาน
 หลงไหลไปด้วยอัธมเหสีไปนั้นอย่างเสียมิได้ ฝ่ายทหารทั้งสองอันมาอยู่เป็นไส้ศึกนั้น ก็ส่งข่าวไป
 ถวายแก่พระยามัจจุราชว่าบัดนี้พระเจ้าจิตราชมีความประมาทอยู่แล้ว ขอพระองค์จงส่งทหารทั้งปวง
 เข้ามาเถิด ฝ่ายพระยามัจจุราชพระบาทได้เสวนาการแล้ว จึงพระราชโองการสั่งทหารอันมีนาม
 ปราภว่าพายากับทั้งบริวาร อันชื่อว่าสันตินวุติโรคา เพราะพายิบางจำพวกพระองค์ก็เร่งส่งไปใน
 การนั้น ฝ่ายพายิตั้งทหารกับบริวารทั้งปวง ถวายบังคมลามาสู่เมืองกายนคร ส่วนทหารที่มาอยู่
 ก่อนแล้วนั้นก็ชวนกันออกมาต้อนรับซึ่งพายิตหารให้เข้าไปในพระนคร ฝ่ายทหารอันชื่อพายิ
 ทหารนั้นครั้นมาอยู่ในพระนครแล้วก็มิให้พระมหากษัตริย์รู้ตัวว่าอาตมาเข้ามาอยู่ในพระนครแล้ว
 ชราที่นั่นก็ชักชวนบริวารทั้งหลายเที่ยวไปทำลายค่ายคูประตูเมืองในพระนคร ให้ชำรุดระส่ำระสาย
 หักแยกแตกทำลาย กระทำให้อาจต่าง ๆ นานา ในกาลครั้งนั้นอันว่าทหารทั้งหลายครั้นทำลายค่าย
 คูประตูหอรบทั้งปวงแล้ว ก็ปิดเสียซึ่งประตูทุกทวาร และประตูมุขทวารมิให้คนทั้งหลายเข้าออกได้
 การกระทำนี้ปรารถนาเพื่อจะจับตัวพระยาจิตราชให้ได้

ต่อมาเมื่อพระเจ้าจิตราชได้ฟังโอวาทของพระสังฆราชแล้ว พระองค์ก็นำไปปฏิบัติ
 ตั้งอยู่ในความไม่ประมาท ก็ได้ตัดเสียซึ่งวิญญูการเวียนตายเวียนเกิดจนหมดสิ้น ไม่เวียนว่ายตาย
 เกิดอีกต่อไป และเข้าสู่ดินแดนอมตะมหาปรินิพพาน ซึ่งพระยามัจจุราชไม่อาจตามทัน

ความประมาท คือ การขาดสติความระลึกได้ และสัมปชัญญะความรู้ตัว คนเรามีความ
 ประมาทมัวเมาอยู่ในเรื่องต่างๆ เช่น

๑. มีความประมาทอยู่ในวัย ที่จริงคำว่าวัย แปลว่า ความเสื่อม ท่านแบ่งไว้เป็นสามคือ
 ปฐมวัย เสื่อมในตอนต้น มัชฌิมวัย เสื่อมในตอนกลาง ปัจฉิมวัย เสื่อมในตอนสุดท้าย คนประมาท

ในวินัยนั้นคือคนไม่รู้สึกรู้ว่าตนจะเสื่อม นึกในทางตรงกันข้ามไปเสียว่าตนยังไม่แก่ ไม่เจ็บ ไม่ตาย ร่างกายยังแข็งแรงอยู่ ยังอยู่ต่อไปอีกนานเป็นเหตุให้เกิดความประมาทในเรื่องอื่นๆ ขึ้นอีกหลายอย่าง คนอย่างนี้คิดว่าตนหนุ่มเสียเรื่อย แสวงหาแต่ความเพลิดเพลินไม่ได้ทำอะไรที่เป็นล่ำเป็นสัน อันจะนำความเจริญมาให้ตน จัดเป็นความประมาทแบบหนึ่ง

๒. ประมาทในความไม่มีโรค ที่จริงร่างกายของคนและสัตว์เป็นรังของโรค เป็นที่เกิดเป็นที่เจริญและตายไปของโรคหลายชนิด ในท้องของคนมีนานาโรคประจำอยู่ แต่ถ้าร่างกายยังแข็งแรง เราก็สู้กับโรคได้ ถ้าร่างกายอ่อนแอก็แพ้โรค คิดดูแล้วร่างกายของเราทุกคนเป็นสนามรบของความเป็นกับความตายนั่นเอง ถ้าฝ่ายเป็นชนะก็หมายความว่ายังแข็งแรงอยู่ ถ้าฝ่ายตายชนะก็หมายความว่าถึงความตายของชีวิต

บางครั้งต้องเจ็บป่วยอย่างหนัก เป็นทุกข์กินไม่ได้นอนไม่หลับในเวลาเช่นนี้ รู้สึกเห็นภัยเฉพาะหน้าบ้าง แต่พอพ้นแล้วก็ประมาทต่อไปอีก คนที่มีความประมาทว่าตนไม่มีโรค ถ้ามีโรคขึ้นก็มักเดือดร้อนมาก เพราะขาดการเตรียมตัวไว้ต่อต้าน แต่คนที่รู้สึกตัวคอยดีห็นอยมีการกำหนดรู้เท่าทันต่อโรค เป็นเหตุให้ประมาทมัวเมาเหมือนกัน

๓. ความประมาทมัวเมาอยู่ในชีวิตความเป็นอยู่ ตามภาษาธรรมะท่านเรียกว่าเมาในชีวิต ชีวิตหมายถึงความประมาท มีฝอยแตกออกไปหลายสาขา เป็นเหตุให้เกิดความประมาท และลืมนั่นไปมากทีเดียว เพียงแต่ในร่างกายของตาก็ก่อให้เกิดความประมาทมัวเามากเสียแล้ว ก็เลสที่เกิดจากความประมาทมัวเอดังจะกล่าวเป็นเรื่องๆ ไป

สรุป ในวรรณกรรมกษัตริย์พระเจ้าจิตรราชมีความมัวเมาอยู่ในชีวิตเกี่ยวกับมเหสีคือพระนาง ตัณหา จนขาดความเอาใจใส่ในการดูแลบ้านเมืองทำให้บ้านเมืองชำรุดทรุดโทรมเพราะถูกทหารของพญามัจจุราชเข้ามาทำลาย ผลสุดท้าย พระเจ้าจิตรราชได้ฟังโอวาทจากพระสังฆราชและนำไปปฏิบัติด้วยความไม่ประมาทย่อมตัดเสียซึ่งวัฏฏะเข้าสู่แดนแห่งนิพพานอันเป็นแดนแห่งความสงบสุข

๒) อาชีพ

คนเราทุกคนเกิดมาอยู่ในโลกอยู่ในสังคมจะมีความดีมีอนาคต สำหรับชีวิตต้องมีอาชีพการงานมีหลักฐานมั่นคง ชีวิตก็มีความสุขไม่ว่าเราจะเกิดในตระกูลสูงตระกูลต่ำที่ต้องมีอาชีพและมีงานที่มั่นคงหรือกล่าวได้ว่าทุกคนต้องทำงาน แต่อาชีพนั้นย่อมต่างกันตามฐานะ เช่น พระมหากษัตริย์มีหน้าที่ในการปกครองประเทศชาติบ้านเมือง ข้าราชการมีหน้าที่หรืออาชีพทางราชการ พ่อค้ามีอาชีพทำมาค้าขายเป็นอาชีพด้านพาณิชย์กรรม ชาวไร่ชาวนามีอาชีพด้านการเกษตร

นักดนตรีก็มีอาชีพทางด้านดนตรี ฟ้อนรำขับร้องประโคมดนตรีในกายนครวรรณกรรมภาคใต้ของ
แปลกสนธิ รักษ์^{๓๓} ได้กล่าวอาชีพของคนในยุคนั้นๆ ว่า

@ปฐมพจน์พร้อมสนองพากย์	ลิขิตวาทย์หวังไวยุทธ์ศรี
ขอลับกล่าวเค้าความนามบุรี	ราชธานีทรงฤทธิ์จักราชา
เถลิงราชมณฑลพลหาญ	วิจิตรปานเปรียบแคว้นแดนเวหา
กายนครสมรเหล่าชาวประชา	นครถาวรนครกาย
สพรั่งพร้อมป้อมคูปลาด	เอี่ยมสะอาดจัดตั้งช่างเหมาะสม
กำแพงรอบขอบขันธุ์พรรณราย	ทั่วแคว้นให้นายว่าดโจ
โลมึงกระษัตริย์ใน	งามอุไรอัญญวิเสโส
ที่แข่งขันกันขอบรรดโจ	อิสโรเรียงรายกายนคร
ทหารใหญ่ในกำแพงแบ่งไว้ดี	ตามหน้าที่ท้าวไทยจะให้การ
ปราสาทศรีสีหำโผาเลิศ	สุดประเสริฐพร้อมศัพท์การจับขาน
ซรื่องสำเนียงเสียงร้องก้องกังวาน	แซ่ประสานไพเราะเสนาะใน
รูปสลักเสี้ยนสรรพัตระการพร้อม	ไว้ถนอมกล่อมจิตรคิดนิสสัย
พระตำหนักพักผ่อนหย่อนฤทัย	สำราญใจทุกอย่างในปรางค์ทอง
มีกระทรวงทวงเหล่าชาวสนม	เป็นกองกรมสมสร้างช่างสนอง
ตามหน้าที่มีไว้ได้สำนอง	ที่สำรองสำรวที่ตรวจตรา
เครื่องเรีงรุดยุทธรภัณฑ์สรรพาวุธ	เรือสมุทหลายหลาหมากหนักหนา
พร้อมอำมาตย์อาจหาญชาญศึกดา	เหล่าเสนาเนื่องสมรนครกาย
ทรงตบแต่งแบ่งสันปันหน้าที่	ตามผู้มีสามารถอาจทางไหน
อดิเรกเอกอุสุโลบาย	บ่งนิสสัยสมยาประชาชาญฯ

ถอดใจความจากคำประพันธ์เป็นความว่า

จะขอท้าวความตามเรื่องในเบื้องต้น ว่ามีพระมหากษัตริย์พระองค์หนึ่ง มีนามว่าพระเจ้าจิตรราช ปกครองเมืองกายนคร เป็นนครที่มีความเจริญรุ่งเรือง เรียกว่า กายนคร เมืองแห่งร่างกาย มีป้อมคู คูแล้วช่างเหมาะสม มีกำแพงล้อมรอบ ชื่อว่ากำแพงตะโจ หนึ่ง กำแพงมัง เนื้อ กำแพงโลมา กำแพงขน กำแพงอัญญู กำแพงกระดุก ที่ห่อหุ้มร่างกายไว้ มีทหารอยู่ยามตามหน้าที่ มีปราสาทอีก ๕ หลัง เพื่อเป็นที่พักผ่อนสำราญพระทัยของพระมหากษัตริย์ มีนางสนมคอยฟ้อนรำ ขับร้อง ประโคม

^{๓๓} แปลก สนธิรักษ์, กายนคร, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๑๗).

ดนตรี ฟังแล้วไพเราะ เสนาะโสต และเต็มไปด้วยรูป เสียง กลิ่น รส เพื่อข่มใจเจ้าจิตราชให้มีความสุข ในพระนครนี้มีพระทรง ทบวง กรม ปฏิบัติกิจตามหน้าที่ ตลอดถึงเครื่องเชิงรบสรรพาวุธ เรือสมุทรจำนวนมากดูหลากหลาย มีอำนาจอำนาจ และเป็นผู้มีกุศโลบายในการบริหารราชการแผ่นดิน เพื่อความเจริญของบ้านเมืองและประชาชนมีความสุข

อิทธิพลความเชื่อเกี่ยวกับอาชีวะเป็นความเชื่อหรือการกระทำที่เกี่ยวกับอาชีวะต่างๆ จะกล่าวแต่ละอาชีวะเป็นหลักๆ ของคนไทยในแต่ละภาคดังนี้

อาชีวะเกี่ยวกับเกษตรกรรมของคนไทยส่วนมากมีอาชีวะทำไร่ทำนาเพราะสภาพภูมิอากาศเอื้ออำนวยความเชื่อเกี่ยวกับเกษตรกรรมเช่นเมื่อถอนกล้าไว้เตรียมดำนาแล้วจะต้องมีการทำขวัญแม่โพสพ ซึ่งเชื่อกันว่าจะคอยดูแลรักษาพืชพันธุ์ธัญญาหาร ชาวนาจะอัญเชิญแม่โพสพมาสถิตในนา ก่อน โดยตั้งบ้านแม่โพสพถวายอาหาร พร้อมนำกระบอกขนาดยาวปักไว้ข้างบ้าน แม่โพสพปลายกระบอกไม้ไผ่จะผูกเชลวทำด้วยดอกเสี้ยนนำมาสานและรวงข้าวไว้ด้วยกัน เชื่อกันว่าเชลวเป็นเครื่องกันโรคภัยกับตัวแมลงที่มากัดกินข้าวในนา ส่วนรวงข้าวเป็นสัญลักษณ์ของความอุดมสมบูรณ์ ชาวบ้านนิยมติดธงสีเด่นสะดุดตาเพื่อให้แม่โพสพเห็น และเข้ามาดูแลที่นานั้น และเป็นมิ่งขวัญให้ผลิตผลงอกงามสมบูรณ์ดี และยังมีความเชื่ออีกประการหนึ่งคือ

การขอขมาควายเป็นพิธีกรรมจะทำก่อนเริ่มต้นทำนา โดยทำกรวยแหลม ๒ กรวย ในกรวยใส่หมากพลู บุหรี่ ที่มวนด้วยใบตอง แล้วขอ อโหสิกรรมอย่ามีเวรต่อกัน ขอให้ทำนาเจริญงอกงาม สมบูรณ์ด้วยข้าวปลาอาหาร

สรุปความว่า การวิจัยเรื่องการประกอบอาชีพของคนไทยเป็นสิ่งที่สำคัญ เพราะถ้าประชาชนมีอาชีพมีงานทำอย่างมั่นคง ประเทศชาติก็เจริญและมั่นคง ถ้าประชาชนไม่มีงานทำและไม่มีอาชีพที่มั่นคง ประเทศชาติก็ถอยเปลี่ยเสียดินแดนไปไม่ได้ ประเทศก็ล่มจมหรือเรียกว่าล้มละลายทุกอย่าง เพราะเหตุนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงคิดค้น “ทฤษฎีใหม่” เพื่อประชาชนนำมาใช้ในด้านเกษตรกรรม อุตสาหกรรมและพาณิชยกรรม ประชาชนจึงอยู่ดีมีสุข มีงานทำ มีเงินใช้ ไม่เดือดร้อนใช้ชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง แต่บางคนบางกลุ่มไม่นำทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิตแต่ไปใช้เศรษฐกิจแบบประชานิยม มีชีวิตอยู่แบบพึ่งพาความช่วยเหลือจนวนเวียนก็เกิดขึ้นแก่ตนเองและสังคม ดังที่ชาวไร่ชาวนาของประเทศประสบปัญหาอยู่ปัจจุบัน เพราะการดำเนินชีวิตในการประกอบอาชีพที่ขาดปัญญาขาดเหตุผล พิจารณาใคร่ครวญให้เห็นตามความเป็นจริงจึงทำให้เกิดทุกข์ถึงกับฆ่าตัวตายก็มี เพราะหมดทางแก้ปัญหาเป็นหนี้ครัวเรือนสร้างความเดือดร้อนให้แก่ประชาชน

๓) การแต่งกาย

การแต่งกายขึ้นอยู่กับความนิยมของแต่ละท้องถิ่น จะแต่งกายไม่เหมือนกัน ลักษณะเครื่องแต่งกายของแต่ละท้องถิ่น มีรูปร่างแตกต่างกันออกไปทั้งในเรื่องรูปและสี สันตลอดจนลักษณะของเสื้อผ้า ซึ่งบางท้องถิ่นอาจทอขึ้นใช้เอง อย่างไรก็ตามรูปแบบของเสื้อผ้าซึ่งบางท้องถิ่นไม่เหมือนกัน เช่น เครื่องแต่งกายของคนทั่วไป จะเป็นแบบเรียบง่าย หรือเมื่อจะไปร่วมงานที่เป็นพิธีนิยมแต่งกายอีกแบบหนึ่ง ในกายนครฉบับจังหวัดพังงาได้กล่าวถึงเครื่องแต่งกายหรือเครื่องทรงของพระเจ้าจิตรราชไว้ดังนี้

พระองค์ทรงทิพย์ภูษาอาภรณ์ กาญจนหุกรรมจนเจียดพารัตน์ เกล้าสะอึงทอง สร้อยสังวาลกรองกรนกรัดดอกโอบพระอังสา กล่าวคือ โขทัยกัณยธรรมสามสิบเจ็ดประการย่อมเป็นเครื่องประดับประดากายพระองค์คือ^{๑๔}

พระสติปัญญาอัน

อิทธิบาทสี่

สัมปปธานสี่

พละห้า

โพชฌงค์เจ็ด

อัฐมรรคแปด

จึงเป็นโขทัยกัณยธรรมสามสิบเจ็ดประการ พระองค์ทรงเสร็จแล้วสอดใส่พระธรรมรงค์ทั้งสิบนิ้ว กล่าวคือ สิกขาบทสิบประการอันเป็นศีลของสามเณร พระองค์ทรงพระมงกุฎอันเป็นมงคลแห่งพระอริยเจ้าทั้งหลายคือศีลสองร้อยยี่สิบเจ็ด พระองค์ทรงเสร็จแล้ว พระแก้วที่ทรงเกราะเพชรสำหรับราชานุภาพกล่าวคือ พระจุฑารัตนวิหารทั้งสี่ คือ พระเมตตา กรุณา มุติตา อุเปกขา แล้วพระองค์ก็ทรงพระขรรค์อันคมกล้า คือ สมุทเฉตปหานพลาญเสียดซึ่งอริราชศัตรู กล่าวคือ อุกุศลธรรมขาดสิ้นแล้ว พระองค์ขึ้นสู่อุฏแล้ว กล่าวคือ พระธรรมทั้งแปดหมื่นสี่พันพระธรรมขันธ์อันว่าด้วย เนาวรัตน์ ๘ ประการ คือ โลกุตระธรรม ๘ ประการ คือ มรรค ๔ ผล ๔ นิพพาน ๑ ม้าสมทบชาติ คือ จตุปาริสุทธิศีล ๔ คือ

ปาฏิโมกข์สังวรศีลหนึ่ง

อินทรีสังวรศีลหนึ่ง

ปัจฉยปัจฉยนิสิดิศีลหนึ่ง

อาชีวนปาริสุทธิศีลหนึ่ง

พระองค์ทรงพระญาณทั้ง ๔

(๑) ปุพเพนิวาสานุสติญาณ

^{๑๔} พระครูสุวรรณสาร, กายนคร ฉบับจังหวัดพังงา, วัดท้ายเหมือง. (ม.ป.ป.).

(๒) เวสาร์ญาณ

(๓) สัมพันธญาณ

(๔) อาสวขยาน

เป็นเครื่องทรงของเจ้าจิตรราชเพื่อขับจี๋ม้าสินทพไปสู่นิพพานอันเป็นแดนแห่งความสงบสุข

(๑) เครื่องแต่งกายของพื้นบ้านภาคกลาง

๑. ผ้าขาวม้าเป็นเครื่องห่มของชายที่ใช้ได้สารพัดประโยชน์ เช่น ใช้คาดแทนเข็มขัด ใช้เช็ดตัว เช็ดหน้า โปกศีรษะ ลักษณะของผ้าขาวม้า เป็นผ้าทอสีเหลี่ยม ผืนผ้ากว้างพอสมควรและสามารถดัดแปลงเป็นทรงอื่นได้ ส่วนผู้ชายในท้องถิ่นบ้านนอกผู้ชายจะใช้ผ้าขาวม้าทุกคน

๒. ผ้าถุงนับว่าเป็นผ้าอเนกประสงค์ เหมือนผ้าขาวม้า ผ้าถุงจะใช้เฉพาะผู้หญิงและจะนุ่งอยู่กับบ้านในวันธรรมดา ใช้นุ่งกระโจมอกสำหรับอาบน้ำ

๓. ฟ้านุ่งเป็นผ้าสำหรับนุ่งชนิดหนึ่งมีลักษณะคล้ายกับผ้าถุง เวลานุ่งต้องม้วนให้เป็นชายกระเบน หรือหางกระเบน แล้วเอาลอดหว่างขาดึงไปเหน็บไว้ที่ขอบผ้าระดับบั้นเอวข้างหลัง นิยมนุ่งในสมัยก่อน แต่ปัจจุบันนิยมใช้ผ้าถุงมากกว่า

การแต่งกายของชายพื้นเมืองภาคกลาง

ชุดใส่งานพิธี นิยมเสื้อเชิ้ตที่ไม่มีคอหรือเสื้อคอต่ำสีขาวหรือสีอ่อน ส่วนกางเกงนิยมนุ่งเป็นกางเกงแพร หรืออาจจะเป็นกางเกงผ้าฝ้ายก็ได้ตามความเหมาะสม

(๒) การแต่งกายของคนไทย

การแต่งกายเป็นเสน่ห์อย่างหนึ่งที่ผู้แต่งกายได้สวยงามไม่จำเป็นจะต้องมีรูปร่างหรือหน้าตาสวยงามเสมอไป การรู้จักแต่งกายให้เหมาะสมช่วยแก้ไขสิ่งบกพร่องในร่างกายให้หมดไป การส่งเสริมความงามที่มีอยู่แล้วให้ชัดเจนยิ่งขึ้น การแต่งกายที่นับว่างามและเหมาะสมสะอาดเรียบร้อยถูกกาลเทศะจะทำให้สวยงามเป็นระเบียบเรียบร้อย เข้าสังคมได้กับทุกคน ไม่เป็นที่รังเกียจของผู้อื่น

(๓) การแต่งกายในยุคสมัยกรุงสุโขทัย

การแต่งกายของไทยสมัยสุโขทัย ได้แบ่งออกเป็น ๖ ยุค คือ ยุคแรกและยุคหลัง สำหรับยุคแรกนั้นอิทธิพลของขอมยังปรากฏอยู่ การแต่งกายจึงคล้ายขอมอยู่บ้าง บางส่วนพอแยกได้

ในสมัยอดีตเมื่อคนไทยอพยพมาจนเข้าเขตแดนทวารวดีในครั้งนั้น อำนาจของขอมยังปกครองอยู่ พวกขอมแท้ๆ มีการแต่งกายสังเกตได้ชัดคือนุ่งยักหรือถักเขมร สวมเสื้อบ้างไม่สวมเสื้อบ้าง

ครั้นถึงสมัยพ่อขุนบางกลางหาวจึงรวมกำลังเข้ายึดอำนาจจากขอมและสถาปนาตนเองเป็นกษัตริย์ปกครองกรุงสุโขทัย การแต่งกายเป็นเรื่องของตนเอง ดังเรื่องกล่าวไว้ตอนหนึ่งว่า ดูไปได้เยี่ยงอย่าง ชาวตูปชาวขอม ชาวชวา ชาวหงสาวดี อันมาออกแต่พ่อขุนรามคำแหง

จากหลักฐานที่ปรากฏทางโบราณสถานเป็นพยานอยู่มากดังกล่าวแล้ว นอกจากนั้นยังกล่าวในเรื่องนางนพมาศ^๕ ถึงเครื่องแต่งกายของสตรีว่าพวกสนมกำนัลแต่ง กรัษกายนุ่งผ้าลิจิตที่สตรี ผ้าสุวรรณพัศตริปกปิดด้วยเครื่องอลังการณณ์ เสียบแซมผกามาศผกาเกสรในช่องผม อีกตอนหนึ่งกล่าวถึงพวกขุนนางว่า ขุนนางและราษฎรไว้ผมยาวเกล้ามวยใช้ปิ่นปักและใช้ผ้าขาวพันศีรษะ นุ่งห่มใช้ผ้าสองผืนรองท้าวทำด้วยหนังโค ผู้หญิงใส่กำวย (รัดเกล้า) ก่อนไปข้างหน้า เป็นต้น

(๔) การแต่งกายสมัยกรุงศรีอยุธยา

การแต่งกายสมัยกรุงศรีอยุธยามีวิธีการแต่ง มีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคตามสมัย ขึ้นอยู่กับสภาพของบ้านเมือง

สมัยกรุงศรีอยุธยาตอนต้นสมัยนี้บ้านเมืองสงบสุขไม่มีศึกสงคราม สมัยนี้ศิลปะการร้องรำทำเพลงเจริญมาก เช่น เพลงตะขาบ เพลงซ่อมฯ

ในสมัยนี้ชาวบ้านได้ปลดกางเกงออกบ้างแล้ว คงใช้เฉพาะพวกขุนนาง ตลอดจนข้าราชการในราชสำนัก ดังเข็มขัดเข็ม จึงถูกปล่อยให้ยาวลงถึงเข่า เป็นนุ่งจูงกระเบนดูๆ จะเป็นแบบปกติ ส่วนแบบเสื้อโดยมากเป็นเสื้อแบบกระบอกนี้เป็นการแต่งกายแบบสมัยอยุธยาแบบย่อ

การแต่งกายสมัยอยุธยาแตกต่างกันไปประมาณได้เป็น ๓ แบบ

๑. แบบการแต่งกายตามกฎหมายเทียรบาล

เป็นแบบของเจ้านายหรือข้าราชการผู้ใหญ่ทั้งชายและหญิง ตลอดจนพวกผู้ดีมีสกุล จะแต่งตามไปด้วยการไว้ผม เพื่อการเกล้าผมของสตรีตกแต่งสวยงามมีคำกล่าวว่า “เมืองงานใส่เสียรเพชรมวยนุ่งแพร” เมียจตุสดมเกล้าผมหนุนอีกเกลี้ยงแซม เสื้อนุ่งแพร อยุธยาตอนต้น

๒. แบบชาวบ้าน

สมัยอยุธยาตอนกลางได้มีแบบ “ชาวบ้าน” เกิดขึ้นมากมาย เช่น การ “นุ่งโจงกระเบน” ทรงผมผู้หญิงตัดสั้นในสมัยแผ่นดินพระมหาจักรพรรดิ เป็นช่วงการรบกับพม่าสำหรับชายคงตัดผมสั้นเกรียนอย่างแบบคนหนุ่มในปัจจุบัน

สมัยสมเด็จพระนารายณ์มีการตัดผม “ทรงมหาดไทย” เพราะจดหมายเหตุของหมอเกมน์เฟอร์ก็ได้กล่าวไว้ว่า ข้าราชการไทยตัดผมสั้นเกรียนกันส่วนมาก การไว้ผมยาวของสตรีไทย

^๕ ผ.ศ.ประจิต สุกตะพัฒน์, วัฒนธรรมพื้นบ้านประเพณีไทย, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ภูมิปัญญา, ๒๕๔๖)

นั้นคงยาวต่อมาถึงจนถึงแผ่นดินพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศก็ยังไว้ผมยาว และแน่นอนว่าสตรีไทยสมัยนี้ต้องนิยมห่อผ้าสะไบกันมากด้วย

๕) การแต่งกายสมัยสงคราม

การแต่งในยุคสมัยอยุธยาตอนปลาย ชายหญิงต้องจับดาบฟาดฟันกับผู้รุกราน เครื่องแต่งกายจึงแปรผันไปบ้าง เช่น หญิงตัดผมสั้น เพื่อปลอมเป็นชายและสะดวกในการหนีภัย เสื้อผ้าอาภรณ์ก็ต้องตัดทอนลงมิให้รุ่มร่ามเป็นอุปสรรคแก่การเคลื่อนไหว มีการห่มผ้าแบบ “ตะเบงบาน” นั้นด้วย ส่วนชายไม่เปลี่ยนแปลงแต่อย่างใดจนถึงสมัยกรุงธนบุรี

๖) การแต่งกายสมัยกรุงรัตนโกสินทร์

สมัยรัตนโกสินทร์มีการเปลี่ยนแปลงวิวัฒนาการของการแต่งกายขึ้นอยู่กับเหตุการณ์ของบ้านเมืองและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

ในสมัยรัชกาลที่ ๑ เป็นช่วงระยะการสร้างเมืองในด้านศิลปกรรม ถ่ายทอดมาจากกรุงศรีอยุธยาทั้งนั้น การแต่งกายใช้แบบสมัยกรุงศรีอยุธยา

สมัยรัชกาลที่ ๔ นิยมสวมเสื้อทรงกระบอกทำด้วยแพรหรือผ้าขาวนุ่งผ้าโจงกระเบนทับเสื้อคาดแพรไม่สวมรองเท้า

สมัยรัชกาลที่ ๕ เสด็จสิงคโปร์จึงให้สวมถุงน่องรองเท้า ส่วนเนื้อผ้าเปลี่ยนแปลงหลายคราวในสมัยรัชกาลที่ ๕ ได้กำหนดให้ผู้ชายนุ่งผ้าโจงกระเบนสีกรมท่า ส่วนเสื้อคงปิดกระดุม ๕ เม็ด เปลี่ยนกางเกงเป็นแบบสากลเหมือนปัจจุบัน

สมัยรัชกาลที่ ๖ เมื่อตอนจะมีงานบรมราชาภิเษกสมโภชซึ่งมีผู้แทนรัฐบาลต่างประเทศเข้ามาช่วยด้วย มีการรับแขกบ้านแขกเมือง อาศัยเหตุผลที่กล่าวมานี้ การแต่งกายจึงเปลี่ยนไปตามสภาพของสังคม เช่น ผู้หญิงไทยเคยไว้ผมยาวมาก่อน ต่อมาพระเจ้านั่งเฝ้าเธอก็ทรงไว้เกล้าผมยาว จากนั้นการไว้ผมก็ตามอย่างกันจนแพร่หลายทั่วไปตราบเท่าทุกวันนี้

สมัยรัชกาลที่ ๗ การแต่งกายเปลี่ยนเป็นกระโปรงสั้นบ้าง สวมเสื้อหลวมไม่เข้ารูปแบบมีแขนหรือไม่มีแขน สตรีไว้ผมยาวประบ่าเสื้อตกแต่งมีระบายสีและโบว์เหมือนฝรั่งมากขึ้น ภายหลังอารยธรรมแต่งกายจึงเริ่มแพร่เข้ามา ทำให้ประชาชนทั่วไปนิยมเอาแบบอย่างและได้วิวัฒนาการเรื่อยมาจนถึงการเปลี่ยนแปลงการปกครองข้าราชการนิยมแต่งชุดสากลและใช้มาถึงปัจจุบัน

๔.๒ คุณค่าวรรณกรรมกายนครที่มีในสังคมไทย

๔.๒.๑ ด้านความเชื่อ

๑) หลักศาสนา

พระพุทธศาสนาเป็นวัฒนธรรมก่อให้เกิดความเชื่อด้านคำสอน วรรณกรรมกายนครเป็นเรื่องราวปลูกจิตสำนึกทางด้านจิตใจให้ดียิ่งขึ้น เรื่องกายนครจึงแฝงไปด้วยข้อคิดคติธรรมทางพระพุทธศาสนา อันเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความดี ความงามต่อสังคม และทำให้ผู้คนมีวัฒนธรรมทางจิตใจที่ดีงาม ได้แก่ ความรู้เรื่องบาปบุญต่างๆ การนำมาใช้ในชีวิตประจำวันเช่น สัต ๕ ความมีเมตตา กรุณา เพื่อแผ่ผู้อื่น สิ่งต่างๆ เหล่านี้ มีคุณค่าในการพัฒนาจิตใจให้เป็นคนดี ดังตัวอย่างคำสั่งสอนที่กล่าวถึงจิตใจมนุษย์ไว้ว่า^{๑๖}

ใจมีดีใจบาป	ใจร้ายยุ่งหยาบ	ใจคดในหาญ	
ใจร้ายอกุศล	ก็จนอยู่นาน	ข้ามห้วงสงสาร	ไปประตูดบาย
ใจนี้มีคนัก	นิฤพานหาญนัก	มิได้เผยผาย	
จะนำไปสู่	แต่ล้วนอบาย	เวียนเกิดเวียนตาย	เพราะใจกาลิ
ใจชื่นใจชม	ใจเกลี้ยงใจกลม	ใจราบใจดี	
ใจมุกตา	กรุณาปราณี	ใจแผ่ไมตรี	ในที่ศรัทธา

(กายนคร นครฯ)^{๑๗}

ถอดใจความจากคำประพันธ์ ความว่า

จากบทประพันธ์เป็นการแสดงถึงวัฒนธรรมทางจิตใจ โดยกล่าวถึงความรู้สึกนึกคิดทางด้านจิตใจของคนเรา มีปลายประเภท เรียกว่า “นานาจิตตัง” เช่น บางคนใจมีดีไม่รู้จักผิดชอบชั่วดี บางคนมีจิตใจโหดร้ายทารุณ บางคนใจคดใจงอ ไม่พูดความจริง บางคนใจอกุศล บุคคลที่มีจิตใจลักษณะนี้ หลังจากตายก็ไปตกอบาย เพราะคนใจมีดีนั้นไม่สามารถไปนิพพานได้ แต่จะไปสู่อบาย เวียนเกิดเวียนตายอยู่ในวัฏฏะสงสาร

ส่วนคนที่ใจดี ใจงาม ใจสะอาด ใจเมตตา กรุณา ย่อมเป็นที่รักของคนทั่วไป

การอบรมคุณธรรมให้รู้คุณบิดามารดา เป็นวัฒนธรรมพื้นฐานด้านจิตใจของคนในสังคมไทยที่บรรพบุรุษ ได้อบรมสั่งสอนสืบต่อกันมาให้อนุชนรุ่นหลังมีความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ กายนครกล่าวถึงการอบรมในเรื่องศีลทาน คุณบิดา มารดาไว้ดังนี้ ดังคำประพันธ์ในกายนครกล่าวเรื่องนี้ไว้ว่า

^{๑๖} พระยาอนุมานราชชน, ชาติ – ศาสนา – วัฒนธรรม, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์บรรณาสาร, ๒๕๑๕), หน้า ๖๕.

^{๑๗} ขวน เพชรแก้ว, กายนคร ศูนย์วัฒนธรรมภาคใต้, หน้า ๔๗.

กรั้นคลอออกมาแล้ว	นวลละอองฟ่อนแผ่ว	เติบโตใหญ่กล้า
รู้พุดรู้พลอด	อิดออกเจรจา	เติบโตใหญ่กล้า
ขึ้นมาทันใด	อุตส่ารักษา	สิ้นพระทั้งห้า
ตั้งเนื้อตั้งใจ	การแต่งร่างกาย	ภายนอกภายใน
พระทำนุไสย	เลี้ยงดูรักษา	พระบิดาเจ้า
ผู้บังเกิดเกล้า	ทั้งพระมารดา	คุณท่านทั้งสอง
ปกป้องรักษา	ได้เป็นตัวมา	มิเป็นอันตราย ^{๔๔}

ถอดใจความจากคำประพันธ์เป็นร้อยแก้วความว่าเมื่อเด็กคลอออกมา ชีวิตค่อยเป็นน้ำเป็นนวล เจริญเติบโตขึ้นตามลำดับ รู้จักพุดจาปราศรัย จิตใจกล้าหาญ ตั้งใจอบรมจริยธรรม รักษาดี ๕ แต่งกายเรียบร้อยทั้งภายนอกภายใน รู้คุณบิดามารดาผู้บังเกิดเกล้าให้การเลี้ยงดู ปกป้องรักษา ไม่ให้เป็นอันตรายเป็นผู้รู้จักคุณบิดามารดา มีความกตัญญูรู้คุณและตอบแทน

ดังนั้นผู้วิจัยมีความเห็นว่า ลักษณะหรือการปฏิบัติตามวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนา ที่ได้มาจากการอบรมทางจิตใจให้ดีงาม จะปรากฏเป็นวัฒนธรรมจะเป็นรูปธรรมนามธรรมได้ก็ต่อเมื่อคนในสังคมนั้นประพฤติปฏิบัติตามคำสอนนั้น

๒) การทำบุญงานศพ

ความตายเป็นสิ่งที่สุดท้ายในชีวิตมนุษย์ เป็นภารกิจของญาติพี่น้องต้องจัดการกับศพผู้ตายตามประเพณี ประเพณีเกี่ยวกับศพของไทยมีขั้นตอนต่างๆ ตามธรรมเนียมปฏิบัติสืบต่อกันมา และขั้นตอนต่างๆ ของประเพณีงานศพได้แฝงปริศนาธรรม คำสั่งสอนให้กับผู้ที่ยังมีชีวิตอยู่ ภายนอกฉบับจังหวัดนครศรีธรรมราช กล่าวถึงการมดตราสัง ซึ่งให้ความรู้เป็นปริศนาธรรมโดยกล่าวถึงบ่วงทั้ง ๓ ไว้ดังนี้

บ่วงลูกผูกพันคอ	บ่วงทรัพย์หนอผูกพันกาย
เราท่านทั้งหลาย	อย่านอนเนืองแรงพิจารณา
บ่วงทรัพย์ผูกมือไว้	เมื่อยังไม่สิ้นชีวา
ทรัพย์นั้นก็ย่อมมา	บริบูรณ์ไม่สิ้นหาย
ครั้นว่าสิ้นชีวา	ทรัพย์นั้นหนาไม่สูญหลาย
เสียทีที่รักใคร่	บ่มีได้ติดตามไป
บ่วงเมียมัดผูกคิน	มีสิ่งสินสักเท่าใด
ไปไหนไปไม่ได้	ด้วยรักใคร่พันปัญญา

^{๔๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕.

มันผูกพันฉันไว้

ความอาลัยเป็นนักรหา

เพราะกรรมนั้นบังตา

ทุกหญิงชายในโลกีย์

จากปริศนาธรรมเรื่องบ่วงทั้ง ๓ ที่มีดตราสั่งนี้ พระยาอนุমানราชชนกกล่าวถึงคาถา
ตราสั่ง ดังนี้ เดินคาถา “ปุตุโต คีว” (กิเว ก็มี) หมายความว่า ห่วงลูกผูกคอเดินคาถา “ชน หตุเถ”
หมายความว่า ห่วงทรัพย์ผูกมือ เดินคาถา “ภริยา ปาเท” หมายความว่า ห่วงภรรยาผูกตีนเป็นความ
คิดเห็นของบุคคลสมัยหนึ่ง บางที่ย้ายที่คาถาเป็น “ปุตุโต คีว , ชน ปาเท, ภริยา หตุเถ” ในโคลงโลก
นิติว่า

มีบุตรบ่วงหนึ่งเกี่ยว

พันคอ

ทรัพย์ผูกบาทาคล

ห่วงไว้

ภรรยาเยี่ยงบ่วงปอ

ริงรัด มีอนา

สามบ่วงใครพันได้

จึงพ้นสงสาร^{๔๕}

การให้ความรู้เรื่องปริศนาธรรมในประเพณีเกี่ยวกับศพนี้ ยังมีข้อคิดทาง
พระพุทธศาสนาที่ว่า บ่วงที่มีดกายทั้ง ๓ บ่วงนั้น จะผูกมัดคนในโลกนี้ให้อยู่ในห่วงทุกข์ของ
สังสารวัฏ จะหลุดพ้นต่อเมื่อตัดบ่วงทั้ง ๓ นี้ให้ขาด นับเป็นความเชื่อทางพระพุทธศาสนาที่แฝงอยู่
ในปริศนาธรรมนี้ ย่อมเป็นภาพสะท้อนให้เห็นสังคมครั้งอดีตได้เป็นอย่างดี ความว่า

อีกทั้งเพื่อนบ้าน พวกพ้องลูกหลาน ก็มาร่ำไป

ชวนกันจัดแจง

แต่งการศพใหม่

จึงหามออกไป

ป่าช้าบ้าน

ปลงศพเผาผี

ตามแยกตามมี

บังสุกุลกรรมฐาน

ครั้งครบเจ็ดวัน

ทำบุญให้ทาน

ความแต่โบราณ

คำพระสั่งสอน

การทำบุญครบ ๗ วัน เป็นประเพณีเกี่ยวกับศพอีกประการหนึ่งที่คนไทยได้ปฏิบัติสืบ
ต่อมาเป็นการทำบุญทำทานอุทิศส่วนกุศลให้ผู้ตาย ลักษณะวัฒนธรรมประเพณีเหล่านี้ เป็นสิ่งที่สืบ
ทอดต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน เรื่องกายนกรได้สะท้อนภาพอดีตให้เห็นวัฒนธรรม ประเพณีต่างๆ อัน
เก่าแก่ของไทย

^{๔๕} พระยาอนุমানราชชน, ประเพณีเก่าของไทย ๕ ประเพณีเนื่องในการตาย, (พระนคร : โรงพิมพ์
อักษรนิติ ๒๔๕๑, พิมพ์เนื่องในงานพระราชทานเพลิงศพนายช่วง สวัสดิ์บุรี (ขุนสวัสดิ์บุรีธรรม), ๒๔๕๑), หน้า
๖๔-๖๕.

๓) ความเชื่อทางศาสนา

ศาสนาเกิดจากความเชื่อของมนุษย์ ศาสนาเป็นการแสดงออกของความเชื่อจึงเป็น
รูปธรรมคู่กับนามธรรม ดังนั้นความเชื่อและศาสนาเป็นอันเดียวกัน แตกต่างกันที่ฝ่ายหนึ่งเป็นเรื่อง
เกี่ยวกับจิตใจ^{๒๐} ดังนั้น เรื่องราวทางพระพุทธศาสนา เป็นคำสั่งสอนอบรมให้ผู้คนปฏิบัติตามในสิ่ง
ที่ดีงาม รู้จักละกิเลสต่างๆ จึงต้องแฝงไปด้วยความเชื่อเพื่อจูงใจให้หวังผลตอบแทนในสิ่งที่ตน
กระทำไว้ ดังนั้น เรื่องของกายนกรกล่าวถึงความเชื่อเมื่อประพฤติดำเนินตามหลักคำสอนทาง
พระพุทธศาสนาไว้ เช่น ความเชื่อของเรื่องการปฏิบัติในศีล ๕ ซึ่งเป็นศีลธรรมขั้นพื้นฐานจากกาย
นกรคำกลอนเปรียบเทียบให้เห็นว่า ถ้าผู้ใดยึดมั่นประพฤติดำเนินตามศีล ๕ สิ่งชั่วร้ายต่างๆ ไม่สามารถ
เข้ามาถึงตัวได้เปรียบเสมือนเกราะแก้ว ผู้ใดสวมเกราะแก้วจะเป็นมงคลแก่ตนเอง ดังคำสั่งสอนของ
เรื่องศีล ทาน ภavana ดังตัวอย่างเช่น

การเริ่มบำเพ็ญ ศีล ทาน ภavana จะหลีกเลี่ยงจากอกุศล จะระลึกถึง พระพุทธ
พระธรรม พระสงฆ์ และตั้งจิตลงสู่พระไตรลักษณ์ จะกำจัดอวิชชา ค้นหาให้พ้นไป
(กายนกร แปลก)

ในทานศีลภavanaสามประเภท	ซึ่งเป็นเหตุให้จิตต์สถิตเสถียร
อยู่ในหนทางตรงไม่วงเวียน	พ้นเบียดเบียนร้ายทั้งมวลซึ่งควรกลับ
ด้วยใครมีคุณธรรมประจำจิตต์	ย่อมศักดิ์สิทธิ์เหมือนมงคลอยู่บนหัน
แม้อันตรายความตายมาถึงตัว	ก็ไม่กลัวภัยแก่แก่ภรรยา ^{๒๑}

(กายนกรคำกลอน)

จะเห็นได้ว่า ศีล การเริ่มบำเพ็ญ ศีล ทาน ภavana ถือว่าเป็นหลักปฏิบัติพื้นฐานของ
ความดี – ชั่ว – ถูก – ผิด เพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมด้วยความสงบสุข ถ้าทุกคนต่างพากันปฏิบัติตาม
อยู่ในศีลธรรมโดยทั่วหน้ากันไม่ว่าสังคมไหนๆ ในโลกนี้ที่อยู่ร่วมกันด้วยความเป็นระเบียบ
เรียบร้อย คนส่วนมากปฏิบัติตามหลักของศีล ๕ ได้ โดยเห็นว่า ถ้าเราวัรักษศีล ๕ ขณะที่คนอื่น
ไม่ปฏิบัติ เราจะถูกเบียดเบียนอยู่ฝ่ายเดียวจึงหาทางตอบโต้ เช่น ถ้าเขาโกหกเราก็โกหกเขากลับ ทำ
เช่นนี้เรื่อยๆ ไป ซึ่งเป็นการฝ่าฝืนศีลธรรม ก็จะไม่ก่อให้เกิดความสงบสุขในสังคมได้ ดังนั้น เราควร
ตระหนักในเรื่องของศีลให้มาก และลงมือปฏิบัติตามหลักศีล ๕ ที่ตัวเองก่อน และสอนให้ผู้อื่น
กระทำตามเป็นตัวอย่างให้ผู้อื่นปฏิบัติตามด้วยกฎเกณฑ์ของสังคมได้ พอจะสรุปได้ว่า ตามหลักเกณฑ์

^{๒๐} พระยาอนุมานราชธน, ชาติ, ศาสนา, วัฒนธรรม, หน้า ๓๓๑.

^{๒๑} นางสาวพรทิพย์ วรรัฐกาล, “การวิเคราะห์วรรณกรรมศาสนาเรื่องกายนกร ฉบับพม่า”,
วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๓๖), หน้า ๑๘.

ตัดสินทางพุทธจริยธรรม คือ หลักสำหรับพิจารณาตัดสินว่า อะไรผิด อะไรถูก อะไรสมควร อะไรไม่สมควร หลักในการพิจารณาการตัดสินดังกล่าวมีอยู่หลายประการคือ (๑) พิจารณาที่เจตนา หรือความจงใจในการกระทำ (๒) พิจารณาตามบทบัญญัติที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้ (๓) พิจารณาที่ฐานของจิตซึ่งเป็นฐานของพฤติกรรม (๔) พิจารณาที่ผลของการกระทำว่ามีคุณประโยชน์ในลักษณะใด (๕) พิจารณาที่ผลของการปฏิบัติโดยตรง

พระพุทธศาสนาถือว่า เป็นการสร้างศรัทธาให้ผู้คนในสังคมได้ประพฤตินในสิ่งดีงาม สืบทอดต่อๆ กันมา ในความเชื่อบางเรื่องนั้นอาจจะมีเจตนาเพื่อการอบรมสั่งสอนให้เกิดผลดีแก่ผู้ปฏิบัติ เรื่องกายนครได้แสดงให้เห็นถึงความเชื่อทางศาสนาได้อย่างชัดเจนดังกล่าวมาแล้ว โดยที่พระพุทธองค์ได้ทรงประทานเป็นคำแนะนำที่มีคุณค่าที่สุดยอดเยี่ยมที่สุดในประวัติศาสตร์แห่งพระพุทธศาสนาว่า “ชาวกาลามะทั้งหลาย ความจริงแล้วก็เป็นการสมควรอยู่หรือหากที่พวกท่านจะเคลือบแคลงสงสัยและการที่พวกท่านมีความเคลือบแคลงสงสัยนั้น ถือว่าได้กระทำสิ่งที่เหมาะสมแล้ว

๔) กฎแห่งกรรม

“กรรม” แปลว่า การกระทำ มีความหมายเกี่ยวเนื่องกับคำว่าวิบาก ซึ่งแปลตามตัวว่า ผลที่เกิดขึ้น ฉะนั้นเมื่อมีการกระทำ (กรรม) ก็ย่อมมีผล (วิบาก) อย่างใดอย่างหนึ่งเกิดขึ้น ผลนั้นอาจเป็นกุศลหรืออกุศล คือ ดีหรือชั่ว กรรมดีย่อมก่อให้เกิดวิบากที่กุศล กรรมชั่วย่อมก่อให้เกิดวิบากที่เป็นอกุศลเช่นนี้จึงแสดงว่า “ดี หรือ ชั่ว” นั้นอยู่ที่กรรมหรือการกระทำ ดังมีพระพุทธพจน์ยืนยันในเรื่องนี้ว่า...“สัตว์ทั้งหลายมีกรรมเป็นของตน เป็นทายาทแห่งกรรมมา มีกรรมเป็นกำเนิด มีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์ มีกรรมเป็นที่พึ่งอาศัย กรรมย่อมจำแนกสัตว์ให้เลวและประณีตได้”^{๒๒} “บุคคลจะเชื่อว่าเป็นคนชั่วเพราะชาติก็หาไม่ จะเชื่อว่าเป็นพราหมณ์เพราะชาติก็หาไม่ ที่แท้เชื่อว่าเป็นคนชั่วเพราะกรรม เชื่อว่าเป็นพราหมณ์เพราะกรรม เป็นชวานาเพราะกรรม เป็นคิลปินเพราะกรรม เป็นพ้อคำเพราะกรรม แม้เป็นโจรก็เพราะกรรม”^{๒๓}

เพราะว่า ความเชื่อในเรื่องกรรมมาตั้งแต่ชาติภพก่อนๆ กฎแห่งกรรมเป็นหลักธรรมที่สอนให้คนดำเนินชีวิตที่ดี ความเชื่อนั้นส่งผลมาให้กับคนในปัจจุบัน และที่สอนให้คนดำเนินชีวิตที่ดีงาม เพราะคำว่า “กรรม” หมายถึง การกระทำที่ประกอบด้วยเจตนา คือ ทำด้วยความจงใจหรือจงใจทำ ดีก็ตาม ชั่วก็ตาม การกระทำที่ดีเรียกว่ากรรมดี, การกระทำที่ชั่ว เรียกว่า กรรมชั่ว”^{๒๔} เพราะว่ามีสัตว์โลกที่เกิดมาต้องประสบกับทุกข์ ความมากน้อยของทุกข์เป็นไปตามเหตุแห่งกรรมหรือการ

^{๒๒} ม.ม. (ไทย) ๒๒/๕๘๑/๔๕๓.

^{๒๓} ม.ม. (ไทย) ๒๐/๓๐๗/๓๔๓.

^{๒๔} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, หน้า ๓-๔.

กระทำของตนเอง ไม่ใช่มาจากอำนาจของพระผู้เป็นเจ้าหรือสิ่งอื่นใด ดังที่พระพุทธองค์ตรัสไว้ใน
ฐานสูตรว่า “สตรี บุรุษ คฤหัสถ์หรือบรรพชิตควรพิจารณาเนืองๆ ว่า เรามีกรรมเป็นของตน เป็นผู้
รับรองผลของกรรม มีกรรมเป็นกำเนิด มีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์ มีกรรมเป็นที่พึ่งอาศัย เราทำกรรมใดไว้
จะเป็นกรรมดีก็ตามชั่วก็ตาม ย่อมเป็นผู้รับผลของกรรมนั้น”^{๒๕} ดังนั้น เมื่อมีเจตนาที่จะทำกรรม
อย่างหนึ่งอย่างใดขึ้นแล้ว กรรมนิยามก็เริ่มทำงานทันที ส่วนเนื้อหาที่จะเป็นไปในกรรมนั้น สุดแต่
คุณสมบัติของเจตนาว่าเป็นกุศลกรรมหรืออกุศลกรรม กรรมที่บุคคลทำแล้วไม่มีสูญหาย แต่จะคอย
โอกาสให้ผลตามกาลตามความเหมาะสมอยู่เสมอ ดังนั้น ในเรื่องกายนคร ผู้ที่ประพันธ์บรรยายอยู่
ตอนหนึ่งในส่วนที่เกี่ยวกับกฎแห่งกรรม ดังต่อไปนี้ คือ

อันความดีความชั่วของตัวแท้	นี้สุดแต่ตัวชอบจะก่อปรไหน
ถ้าก่อปรดีก็เป็นศรีแก่ตัวไป	งามอุไรแมนเหมือนดังเดือนดาว
ความดีนี้นั้นชั้นประเสริฐ	ยิ่งแก้วเกิดนพเก้าจากเขาหลวง
ใครหรือใครจะฉกชิงวิ่งราวล่วง	ไม่ต้องห่วงนอนหวาดเฝ้าทุกวัน
ทรัพย์ โลกียที่อาศัยเขาใช้สรว้อย	ดังจะลอยมาพล้นไม่ทันขาน
เพราะความดีมีดอกออกทุกกาล	ไม่เลื่อวันเวลาหาฤดู
เกียรติกลั่นก็มีสิ้นวายกลั่นหอม	หอมพะยอมยามแย้มยังมีผู้
หอมบุบผาพากกลิ่นพันชมพู	หอมมิสผู้เกียรติหอมน้อมฤทัย
หอมสนิทธิรู้วายหายกลั่นหอม	ไม่ต้องงอนหอมล้นพันวิสัย
เพ็ชหิงวายุพัดจัดเพียงไร	หอมยังไขกลั่นหวลทวนผจญ
เกียรติกลั่นความดีนี้นั้น	เหลือร่ำพรรณพจน์พรำร่ำนุสนธิ์
มิเลือกผู้ดีพลไพร่ไรยากจน	ย่อมเสด็จผลผลิให้ผู้ได้ทำ
รูปกายย่อมสลายวิสัยธาตุ	อันปวงสัตว์ต้องสบพบอยู่ร่ำ
ไปหรือปราศก็มีคลาดต้องคล้อยจำ	จำต้องร่ำแตกสลายมิไว้ใคร
แต่ส่วนคุณความดีมีมีสุด	จวบสมุทรรเหือดแห้งแล้งกษัย
จะคงอยู่คู่ฟ้าสุราลัย	ฟังคำไขดาขานแล้ววานตรอง ฯ
ถ้าก่อปรชั่วกลัวขึ้นฝันไฟชั่ว	ก็พาตัวถูรพลให้หม่นหมอง
จะยากแค้นแสนระกำต้องจำจง	ใครมิมองหมายหน้าว่าเราดี
จะคบเพื่อนเพื่อนที่ดีก็หนีเร้น	เขาเกรงหมิ่นหมองตามกลัวทรมศรี
ทุกันธชาติใครหรือปราถน์จะเปรมปรี	มียวนยิวโนให้หมายชม

^{๒๕} อ.ป.ญจก. (ไทย) ๒๒/๕๗/๑๐๐.

ความชั่วมีรสอร่อยแล้วกร่อยกลับ	ทั้งโทษทัณฑ์เทียบแม่นสุเมรุอม
ต้องเราร้อนกายหลังแล้วนั่งโถม	มนัสโถมโศกเศร้าเหงาทร่วงทรง
จันใดหือเจือด้วยเบ็ดเข้มนั่น	มนุษย์สั่นเสียบไว้ให้ไหลหลง
มัจฉาซาติขลาดแล้วก็แน่วตรง	มิพวงไทรตรองให้ถ่องใจ
หวังสุขกายแต่กลับกลายเป็นเขี้ยว	อนาถ เหลือเหล้ามัจฉาคราหลงไหล
สุขเมื่อคาบแล้วก็กลับลับบรลย์	เขี้ยวมิได้ถึงท้องต้องเบ็ดดวงฯ ^{๒๖}

จะเห็นได้ว่า ผู้กระทำความดีย่อมได้รับผลดี ผู้กระทำความชั่วย่อมได้รับผลชั่ว เพียงแต่จะได้รับผลเร็วช้าต่างกันตามเหตุปัจจัยอันเป็นหลักการให้ผลของกฎแห่งกรรม หากมนุษย์มีความเชื่อหรือมีความเข้าใจในกฎแห่งกรรมดีพอ ย่อมไม่ละความเพียรในการสร้างกุศลกรรมเพราะกุศลกรรมย่อมนำความสุขมาให้

๕) โหราศาสตร์

โหราศาสตร์ได้เข้ามามีบทบาทต่อสังคมต่อการดำเนินชีวิตของคนไทยจำนวนมาก โดยมีหลักฐานสนับสนุนอย่างชัดเจน เช่น สื่อบุคคลชนสังคมไทยนับตั้งแต่หนังสือพิมพ์รายวัน รายสัปดาห์ วิทยุกระจายเสียงต่างๆ ก็จัดคอลัมน์ และรายการพยากรณ์โชคชะตาราศี บุคคลตามหลักโหราศาสตร์เป็นประจำ เรามักได้ยินคำพูดว่า “ดวงดี” และ “ดวงไม่ดี” หรือ “แล้วแต่ดวง” อยู่เสมอไปในการสนทนาทั่วไป

(๑) ความหมายของโหราศาสตร์

โหราศาสตร์เป็นวิชาพยากรณ์ที่เกี่ยวข้องกับอำนาจของดวงดาวนพเคราะห์ ซึ่งโคจรรอบจักราศี โดยอธิบายถึงอำนาจของดวงดาวที่มีต่อสรรพสิ่งทั้งหลายในโลก^{๒๗} เป็นศาสตร์เกี่ยวกับดวงดาว (the seivels of the stars) เป็นวิชาที่ยังไม่อาจชี้ขาดได้แน่นอนว่า เป็นศาสตร์แท้จริงหรือไม่ (the pecudo seience) วิชาที่อธิบายถึงดวงดาวต่างๆ เหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นในโลก อันเนื่องมาจากตำแหน่งและลักษณะของดวงดาวเหล่านั้นด้วย^{๒๘}

(๒) สุริยจักรวาล

แท้จริงแล้วโหราศาสตร์ไม่ใช่ศาสตร์ลึกลับและไม่ใช่ไสยศาสตร์ อาจกล่าวได้ว่าโหราศาสตร์ภาคคำนวณนั้น มีกำหนดกฎเกณฑ์เช่นเดียวกับดาราศาสตร์ แต่โหราศาสตร์ภาคพยากรณ์เป็นการเก็บสถิติทางเดินจากปรากฏการณ์เกี่ยวกับรูปธรรมนามธรรมได้มีการรวบรวมไว้

^{๒๖} จันทน์ ขาววิไล, กายนคร, หน้า ๒๕-๒๖.

^{๒๗} สิงห์โต สุริยาอารักษ์, โหราศาสตร์ไทย, (๒๕๐๑), หน้า ๑.

^{๒๘} โปรดดูคำอธิบายใน Webster's International Dictionary, ๑๙๕๘ (๒๕๐๑), หน้า ๑๕๕๗.

เป็นสถิติ เพื่อนำไปประกอบใช้ในการคาดการณ์ล่วงหน้า และกลับไปอ่านเหตุการณ์ในอดีต ซึ่งนักโหราศาสตร์ได้ดำเนินการอยู่ ภายใต้กรอบของจักรวาลที่เรียกว่า “สุริยะจักรวาล”^{๒๙}

(๓) เวทมนต์คาถา

๑. ไสยศาสตร์ หมายถึง ลิทธิอันเนื่องด้วยเวทมนต์และวิทยาคม ไสย แบ่งออกเป็น ไสยขาว เรียกว่า มายิกะขาว อันหมายถึงวิชาลึกลับใช้เวทมนต์ไปในทางดี เช่น ทำเครื่องรางของขลัง ป้องกันอันตรายหรือปลุกเสกเมตตามหานิยม เป็นต้น และยังมีไสยอีกประเภทหนึ่งคือ ไสยดำ เรียก มายิกะดำ หมายถึง วิชาลึกลับใช้เวทมนต์ไปในทางชั่วร้าย เช่น ทำเสน่ห์ยาแฝด ผึงรูป ปล่อยคุณไสย บังคับวิญญาณ เช่น เลี้ยงผี เสร็จงานวิธี

๒. ศาสตร์ หมายถึง ตำรา วิชา วิทยา คำสั่ง ข้อบังคับ บัญชา ศาสนา รวมเข้ากับไสย เป็น ไสยศาสตร์ อันหมายถึง วิชาไสยศาสตร์ลึกลับกับอิทธิปาฏิหาริย์มีเวทมนต์ คาถา อำนาจ วิญญาณ เป็นต้น^{๓๐}

“ไสย” พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน อธิบายว่า ไสย หมายถึง ลิทธิอันเนื่องด้วย เวทมนต์คาถา ซึ่งได้มาจากพราหมณ์ไสยเวทไสยศาสตร์ เป็นศาสตร์หนึ่งที่แยกมาจากศาสตร์ ๑๘ ประการ ของอินเดียโบราณ ไสยศาสตร์แทรกอยู่ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่ของคนตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย โดยสังเกตตัวอย่างเช่นเมื่อหญิงมีบุตรหรือหญิงคลอดบุตรได้ง่าย ความเชื่อนี้ปัจจุบันกำลังสูญสิ้นไป อย่างไรก็ตามเกิดจากความเขลาความไม่รู้ของมนุษย์ที่ขึ้นอยู่กับสิ่งแวดล้อม เพราะมนุษย์ไม่สามารถเข้าใจหรืออธิบายได้ว่าลักษณะหรือธรรมชาติเป็นอย่างไร และเพราะขาดความมั่นคงทางใจของมนุษย์ จึงเป็นบ่อเกิดของไสยศาสตร์

ความเชื่อในโหราศาสตร์มีอิทธิพลสำคัญมากต่อความเชื่อไสยศาสตร์ โดยสังเกตเห็นได้ว่า หากบุคคลได้รับพยากรณ์ตามหลักโหราศาสตร์ว่าจะประสบเคราะห์ร้ายในด้านนี้ บุคคลนั้นจะแสวงหาสิ่งที่เขามี ความเชื่อว่ามีอิทธิฤทธิ์และอำนาจลึกลับที่จะสามารถทำลายเคราะห์ร้ายนั้นและก่อให้เกิดผลดีต่อเขา สิ่งที่มีอิทธิฤทธิ์ต่อความเชื่อของสังคมไทยส่วนใหญ่ ได้แก่ น้ำมนต์ อาคม และการสะเดาะเคราะห์ตามวิธีไสยศาสตร์

ฉะนั้น พ่อมดหมอผีประเภทเรียกวิญญาณของคนตายแล้ว การเข้าทรงเจ้ารักษาโรคด้วยน้ำมนต์ และเวทมนต์คาถา อาจารย์สะเดาะเคราะห์และอาจารย์รับต่ออายุของมนุษย์ จึงมี

^{๒๙} จัรัส สิริ, อ่านชะตาด้วยตนเอง, ๒๕๐๘, หน้า ๑.

^{๓๐} ดนัย ไชโยธา, ลิทธิ ศาสนา และระบบความเชื่อกับประเพณีท้องถิ่น, (๒๕๓๘), หน้า ๑๕๑-

บทบาทสำคัญต่อสังคมไทยตลอดมาทุกยุคทุกสมัย ดังนั้น โสยศาสตร์จึงได้รับความสนใจเป็นพิเศษ ปัจจุบัน โสยศาสตร์มีอิทธิพลต่อสังคมไทยนับตั้งแต่การประกอบอาชีพ การเล่นการพนัน การดำเนินชีวิตประจำวันโดยทั่วไป ประกอบกิจกรรมต่างๆ ที่มุ่งหวังให้เกิดความสำเร็จในด้านชื่อเสียง และการค้า จะต้องอาศัยอำนาจลึกลับเป็นพิเศษ เช่น การทำภาพยนตร์ผู้อำนวยการหรือเจ้าของหนังจะนำ “ฟิล์ม” ไปเจิมตามลัทธิโสยศาสตร์ เพื่อจะได้เป็นหนังเงินล้าน

การที่สมาชิกของสังคมสนใจในเรื่องโสยศาสตร์ย่อมสะท้อนให้เห็นถึงสถานการณ์อันไม่แน่นอนและไม่มั่นคงของสังคม เมื่อบุคคลเกิดความรู้สึกว่า โชตาชีวิตหรือทรัพย์สินของตนอยู่ในภาวะที่ไม่แน่นอน หรือไม่มั่นคงมากยิ่งขึ้นเท่าใด บุคคลเหล่านั้นก็จะแสวงหาทุกสิ่งทุกอย่าง เช่น โสยศาสตร์เป็นเครื่องยึดถือมากขึ้นเพียงนั้น

คนไทยเราทุกยุคทุกสมัยตั้งแต่สมัยสุโขทัย อยุธยา และกรุงรัตนโกสินทร์ มีความนิยมนับถือโสยศาสตร์ เช่น ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ในประวัติของสมเด็จพระพุทธอาจารย์ (โต) พรหมรังสี ท่านได้กล่าวว่าในอดีตนั้น ท่านได้รู้ดวงควัตรไปทางภาคอีสานเดินผ่านดงพญาเย็นเป็นป่าร่มรื่น ไม่มีผู้คน เงียบสงบ และประกอบไปด้วยสิ่งสารพัดสัตว์จำนวนมากแต่ไม่เป็นอันตราย สัตว์ทั้งหลายช่วยคุ้มครองให้ปลอดภัยจากอันตรายในครั้งหนึ่งท่านได้กล่าวว่า วันหนึ่งท่านได้พักอยู่ใกล้กับหมู่บ้านแห่งหนึ่งได้มีนักโสยศาสตร์ได้ปล่อยมนต์คำผ่านมาเพื่อลองของแต่ไม่สามารถทำอะไรท่านได้ มนต์คำได้กลับไปยังเจ้าของเดิม รุ่งเช้าบุคคลผู้นั้นได้ตามหาท่านมาพบและได้พูดคุยกัน บุคคลผู้นั้นถามท่านว่ามีของวิเศษอะไรที่มนต์คำคุณไสยไม่สามารถเข้าใกล้ท่านได้ ท่านบอกว่าไม่มีอะไรหรอก เวลาท่านนอน ก่อนจะนอนว่า นะโมสามจบ แล้วว่า พุทธังสระระนังคัจฉามิ ัมมังสระระนังคัจฉามิ สังฆังสระระนังคัจฉามิ แล้วนอนเท่านั้น

ในกาลยครมีความเชื่อในด้านเวทมนต์คาถา ดังกล่าวไว้ตอนหนึ่งว่า ในกาลครั้งหนึ่ง กษัตริย์จักราชได้รับความทุกข์จากโรคภัยไข้เจ็บที่พยามจักราชได้ส่งทหารเอก หลวงขรา หลวงพยาธิเข้าโจมตีเมืองกายนครให้เกิดความชำรุดทรุดโทรม กษัตริย์จักราชได้ประชุมเสนาอำมาตย์เพื่อหาทางป้องกันแก้ไขให้พ้นภัยจากพระยามจักราช จึงรับสั่งให้พระยาศรัทธาตั้งกองคุณพิธีขึ้นและอัญเชิญพระฤๅษี ๓ คน เป็นผู้อ่านพระเวทมนต์คาถา ด้วยบารมีของพระมหากษัตริย์ จึงบังเกิดพระขรรค์ ๓ เล่ม พระฤๅษีจึงอัญเชิญพระเจ้าจักราชไปนำพระขรรค์ทั้ง ๓ เล่มมา พระขรรค์ทั้ง ๓ เล่มมีฤทธิ์ต่างกันสามารถประหารข้าศึกศัตรูให้พินาศลงได้และสามารถทำลายกำจัดอุกุศลกรรมทั้งปวงดังความหมายที่ว่า

ฝ่ายพระเจ้าจักราช พระบาทยืนพระขรรค์อันมีฤทธิ์ให้แก่พระเจ้าจิตปัสลลิต พระเจ้าจิตปัสลลิต แปลว่า ผู้มีจิตอันผ่องแผ้ว ประคองแก้วอันบริสุทธิ์อันดี ว่าดูกรท่าน ท่านจงเอาพระขรรค์นี้ไปประหารเสียซึ่งบิดามารดาของเรา อันมีชื่อว่าโมหาราช กับทั้งมารดาชื่อว่า โลกะเทวี

ท่านจงมาเสียเถิดอย่าไว้มันเลยใช้แต่เท่านั้น ท่านจงมาเสีย ซึ่งอักรมเหสีของเรามีนามว่านางอวิชา
นางอวิชานี้ยอมให้โทษแก่เรานักหนา อันขุนนางทั้งหลายสิบสี่คน อันเป็นเชื้อพระวงศ์แห่งเรานั้น
أيคนเหล่านี้ยอมชักนำข้าศึกเข้ามา ท่านจงประหารพลาญเสียให้สิ้นทั้งสิบสี่คน

จากข้อความทั้งบิดา มารดา พระอักรมเหสี ตลอดจนขุนนางต่างๆ ล้วนเป็นการสมมติ
สิ่งที่เป็นอกุศลธรรมทั้งสิ้น และบุคคลที่ผู้แต่งสมมติขึ้นมานั้นต่างเป็นผู้ใกล้ชิดเหมือนกับอกุศลธรรม
ต่างๆ ที่อยู่ในจิตใจของมนุษย์ การทำลายอกุศลธรรมเหล่านั้นจึงไม่เป็นบาปเพราะการทำลายตัว
กิเลสอันมีความ โลก โกรธ หลง ที่อยู่ในใจให้หมดไป

๔.๒.๒ ด้านการปกครอง

หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในด้านการปกครอง มีความสำคัญต่อผู้ปกครอง โดย
ยึดธรรมเป็นหลัก สังคมก็จะประสบความสงบสุข หลักธรรมนั้นคือ ทศพิธราชธรรม^{๑๑} เป็นจริยวัตร
ของพระเจ้าแผ่นดิน ทรงประพฤติเป็นหลักธรรมประจำพระองค์ หรือเป็นคุณธรรมประจำตนของ
ผู้ปกครองบ้านเมืองให้มีความเป็นไปโดยธรรม และยังประโยชน์สุขให้เกิดแก่ประชาชน จนเกิด
ความชื่นชมยินดี ซึ่งความจริงแล้วไม่ได้จำเพาะเจาะจงสำหรับพระเจ้าแผ่นดินหรือผู้ปกครอง
แผ่นดินเท่านั้น บุคคลธรรมดาที่เป็นผู้บริหารระดับสูงในทุกองค์กรก็พึงใช้หลักธรรมเหล่านี้ จึงเป็น
คุณธรรมของผู้ปกครองหรือธรรมของพระราชา มี ๑๐ ประการ^{๑๒} ได้แก่ (๑) ทาน การช่วยเหลือ
ประชาชน (๒) ศีล การรักษาความสุจริต (๓) ปริจจาคะ บำเพ็ญกิจด้วยเสียสละ (๔) อาชวระ
ปฏิบัติการโดยซื่อตรง (๕) มัททวะ ทรงมีความอ่อนโยน (๖) ตปะ เพียรแผดเผากิเลส (๗) อักโกธะ
ไม่โกรธเขา (๘) อวิหิงสา ไม่หลงระเหิดอำนาจ (๙) ขันติ ความอดทนต่อการงานที่ตรากตรำ (๑๐)
อวิโรชน ไม่ปฏิบัติคลาดจากธรรม ธรรมเหล่านี้มีคุณค่าในด้านสังคม เมื่อคนในสังคมมีการปฏิบัติ
และตั้งอยู่ในธรรม สังคมก็มีความสุข ความสงบ และเป็นที่น่ามาซึ่งคุณธรรมอื่น เช่น ความยุติธรรม
สันติธรรม และความสามัคคีธรรม ย่อมเกิดขึ้นในสังคม คุณค่าด้านปกครองเป็นคุณธรรมที่สำคัญที่
ทุกคนต้องช่วยดึงคุณธรรมดังกล่าวให้กลับมา เพื่อสังคมจะได้มีความสุข ความสงบ และ
ความก้าวหน้าในชีวิตของทุกคน

สรุปได้ว่า คุณค่าทางวรรณกรรมกายนครที่มีต่อสังคมไทย (๑) ด้านความเชื่อ หลัก
ศาสนา การทำบุญงานศพ (๒) ด้านกฎแห่งกรรม ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว (๓) ด้านโหราศาสตร์เวท
มนต์คาถา สุริยจักรวาล (๔) ด้านการปกครอง เช่น ทศพิธราชธรรม

^{๑๑} อ.จ.ต.อ. (ไทย) ๒/๑๔/๘๗.

^{๑๒} อ.จ.ต.ก. (ไทย) ๒๐/๑๔/๑๕๔-๑๕๖.

